

ЗАКОН ЗА ОБЛИГАЦИОНИТЕ И СТВАРНОПРАВНИТЕ ОДНОСИ ВО ВОЗДУШНИОТ СООБРАЌАЈ

Службен весник на РМ, бр. 85 од 11.07.2008 година

ПРВ ДЕЛ

ОПШТИ ОДРЕДБИ

Подрачје на примена

Член 1

(1) Со овој закон се уредуваат облигационите односи во воздушниот сообраќај, основите на стварноправните односи во поглед на воздухопловот, постапката на извршување и обезбедување врз воздухоплов и товар во воздухопловот и судирот на законите во поглед на воздушниот сообраќај.

(2) Облигационоправните односи во воздушниот сообраќај покрај со одредбите на овој закон се уредуваат по прашања за:

- надоместувањето на штета и помошта на патниците во случај на одбивање да му се дозволи влез во воздухопловот, откажување на летот и долго одложување на летот се уредуваат согласно Регулативата (ЕЗ) 261/2004 од 11 февруари 2004 година за востановување на еднообразни правила за надомест на штета и помош на патниците во случај на одбивање да му се дозволи на патникот да се качи во воздухопловот заради превоз, откажување на летот и големо задоцнување на летот (во натамошниот текст: Регулативата 261/2004), која е преземена согласно со Анексот I од Мултилатералната спогодба за основање на Европска заедничка воздухопловна област од 9 јуни 2006 година објавена во "Службен весник на Република Македонија" Меѓународни договори број 27/2007;

- задолжителното осигурување на воздушните превозници и оператори од одговорност за штета причинета на трети лица, патници, багаж и ствари се уредуваат согласно Регулативата (ЕЗ) 785/2004 од 21 април 2004 година за условите за осигурување за авиопревозници и оператори на воздухоплови (во натамошниот текст: Регулативата 785/2004), која е преземена согласно со Анексот I од Мултилатералната спогодба од алинејата 1 на овој став;

- одговорноста на воздухопловниот превозник во врска со воздушниот превоз на патници и багаж се уредува со одредбите на Конвенцијата за изедначување на некои правила за меѓународниот превоз по воздушен пат од Монреал 1999 година објавена во "Службен весник на Република Македонија" Меѓународни договори број 25/2000 (во натамошниот текст: Монреалската конвенција) и со Регулативата (ЕЗ) 2027/97 од 9 октомври 1997 година за одговорност на авиопревозниците во случај на несреќи (во натамошниот текст: Регулативата 2027/97), изменета со Регулативата (ЕЗ) 889/2002 (во натамошниот текст: Регулативата 889/2002), која е преземена согласно со Анексот I од Мултилатералната спогодба од алинејата 1 на овој став;

- издавањето на патнички билети преку употреба на компјутерски системи за резервација е уредено со Регулативата (ЕЗ) 2299/89 за работа со компјутерски резервациони системи од 24 јули 1989 година, изменета со Регулативата (ЕЗ) 3089/93 и Регулативата (ЕЗ) 323/99 (во натамошниот текст: Регулативата 2299/89), која е преземена согласно со Анексот I од Мултилатералната спогодба од алинејата 1 на овој став;

- обврската за информирање на патниците за идентитетот на превозникот се уредува согласно со Регулативата (ЕЗ) 2111/2005 за востановување на листа на

воздухопловни превозници на Заедницата за кои е изречена забрана за вршење сообраќај во рамките на Заедницата и за информирање на патниците во воздушниот сообраќај за идентитетот на воздухопловниот превозник кој ќе го изврши превозот, која е преземена согласно со Анексот I од Мултилатералната спогодба од алинејата 1 на овој став и

- воспоставувањето на цените и давачките во воздушниот превоз се уредуваат со Регулативата (ЕЗ) 2409/92, која е преземена согласно со Анексот I од Мултилатералната спогодба од алинејата 1 на овој став.

(3) На облигационите односи во воздушниот сообраќај кои не се уредени со одредбите на овој закон или со прописите наведени во ставот (2) на овој член, соодветно се применуваат одредбите од Законот за облигационите односи.

Диспозитивна примена на законските норми

Член 2

Односите уредени со одредбите на овој закон кои се однесуваат на договорите можат поинаку да се уредат со договор, односно со општи услови на превоз, ако тоа со закон или со прописите наведени во членот 1 став (2) на овој закон не е забрането.

Задолжителна примена на законските одредби

Член 3

(1) Ако со овој закон или со прописите наведени во членот 1 став (2) на овој закон поинаку не е одредено со договор, односно со општи услови за превоз не можат да се предвидат одредби со кои:

- воздухопловниот превозник (во понатамошниот текст: превозник) во целост или делумно се ослободува од одговорноста предвидена со овој закон или со прописите наведени во членот 1 став (2) на овој закон,

- се исклучуваат или ограничуваат правата кои според овој закон или прописите наведени во членот 1 став (2) на овој закон му припаѓаат на патникот и на нарачателот на превозот и

- се префрла товарот на докажување од превозникот, или со кои се предвидуваат ограничувања на одговорноста кои се поповолни за превозникот од ограничувањата предвидени со овој закон или со прописите наведени во членот 1 став (2) на овој закон.

(2) Превозникот е должен да ги објави општите услови на превозот на вообичаен начин, а на барање на заинтересираното лице, да му ги стави на увид општите услови на превозот.

Дефиниции

Член 4

Одделни поими употребени во овој закон го имаат следново значење:

1. Превозник е лице кое врз основа на договор превезува патници и ствари со воздухоплов;

2. Договорен превозник е лицето кое го склучило договорот за превоз со патникот, нарачателот на превоз или испраќачот;

3. Вистински превозник е лице кое не е договорен превозник, но кое го извршува целиот превоз или дел од тој превоз, а не е сукцесивен превозник;

4. Сукцесивен (последователен) превозник е лице кое врз основа на договорот за превоз, кој го склучил првиот превозник, извршува дел од тој превоз со прифаќање од патникот, односно од нарачателот на превозот;

5. Нарачател на превозот е лице кое со договорниот превозник склучува договор за превоз;
6. Испраќач е лицето во чие име врз основа на договорот се предава стварта на превоз;
7. Примач е лице кое е овластено во местото на определувањето да ја прими стварта предадена на превоз;
8. Патник е физичко лице кое врз основа на договор има право на превоз со воздухоплов;
9. Носител на право е лице кое врз основа на договор има побарување спрема превозникот;
10. Помошник во превозот е лице кое по налог или за сметка на превозникот работело на извршувањето на превозот;
11. Меѓународен превоз е превоз со воздухоплов, кај кој што, според договорот за превоз, местото на поаѓање и местото на определување се наоѓаат на териториите на две држави, или на територијата на само една држава ако е предвидено меѓуслетување на територијата на друга држава;
12. Специјално право на влечење (Special Drawing Right) е пресметковна единица дефинирана од страна на Меѓународниот монетарен фонд;
13. Општи услови на превозот се интерни правила пропишани од превозникот, по правило, обврзуваат ако бидат прифатени од корисникот на превозот;
14. Ствари, во смисла на овој закон, се стварите кои се даваат на превоз, а не се опфатени со одредбите на овој закон кои се однесуваат на договорот за превоз на патници и
15. Државни воздухоплови, во смисла на овој закон, се воените, полициските и царинските воздухоплови.

ВТОР ДЕЛ

ОБЛИГАЦИОНИ ОДНОСИ

ГЛАВА I

ДОГОВОР ЗА ПРЕВОЗ НА ПАТНИЦИ, БАГАЖ И СТВАРИ

Оддел I

Превоз на патници и багаж

1. Договор за превоз на патници

Склучување и обврски од договорот за превоз на патници

Член 5

- (1) Договорот за превоз на патници се склучува меѓу превозникот и патникот или меѓу превозникот и нарачателот на превозот.
- (2) Со договорот за превоз на патници превозникот се обврзува да го превезе патникот од местото на поаѓање до местото на определување во време предвидено со редот на летање, односно во договореното време, а патникот се обврзува да плати соодветна превознина.
- (3) Со договорот склучен меѓу превозникот и нарачателот на превоз, превозникот се обврзува дека, под условите утврдени со договорот, ќе го превезе патникот одреден од страна на нарачателот на превозот.

(4) Договорот за превоз на патници склучен меѓу превозникот и нарачателот на превоз може да се склучи за едно или за повеќе патувања или на одредено време со целиот воздухоплов или со дел од капацитетот на воздухопловот.

(5) Договорот склучен меѓу превозникот и нарачателот на превоз може да се однесува на еден или на повеќе патници.

(6) Договорот за превоз на патници склучен со нарачателот на превоз, мора да биде составен во писмена форма. Како писмена форма на договорот за превоз на патници се смета и електронската форма.

Патен билет

Член 6

(1) Превозникот е должен да издаде патен билет, поединечен или групен.

(2) Патниот билет е доказ дека е склучен договорот за превоз на патници, но постоењето на договорот за превоз може да се докажува и на друг начин.

(3) Патниот билет, по правило гласи на име.

(4) Ако патниот билет гласи на име, не може да се пренесува без согласност на превозникот. Превозникот има право да одбие да даде согласност само од оправдани причини.

(5) Во патниот билет мора да бидат означени превозната цена, местата на поаѓање и определување, како и времето на поаѓање на воздухопловот предвидено со ред на летање, односно со договор.

(6) Во поглед на патниот билет се употребуваат и одредбите од членот 3 на Монреалската конвенција.

(7) Издавањето на патнички билети преку употреба на компјутерски системи за резервација се врши согласно со Регулативата (ЕЗ) 2299/89 за работа со компјутерски резервациони системи од 24 јули 1989 година, изменета со Регулативата (ЕЗ) 3089/93 и Регулативата (ЕЗ) 323/99, која е преземена согласно со Анексот I од Мултилатералната спогодба за основање на Европска заедничка воздухопловна област од 9 јуни 2006 година.

Откажување од договорот за превоз и враќање на превознината

Член 7

(1) Патникот има право да се откаже од договорот за превоз пред да започне неговото извршување.

(2) Превозникот е должен да му ја врати на патникот превознината ако патникот се откаже во домашниот превоз најдоцна 24, а во меѓународниот превоз најдоцна 48 часа пред почетокот на патувањето.

(3) Ако патникот се откаже од патувањето под условите од ставот (2) на овој член, превозникот има право да задржи 10% од превознината.

Откажување од патувањето поради виша сила

Член 8

(1) Ако патникот или член на неговото семејство или негов пријател без кој не може да патува, пред почетокот на патувањето умре или заболи така што патувањето станало невозможно за него, или пак патувањето би можело да ја загрози здравствената состојба на заболениот, платената превознина се враќа под услов превозникот пред поаѓањето на воздухопловот да бил известен за неможноста за патување.

(2) Во случајот од ставот (1) на овој член превозникот има право да задржи 5% од превознината.

(3) Ако пречката за патување од ставот (1) на овој член настане во текот на превозот, превознината се враќа во сразмер со неискористениот дел од патот.

Откажување на летот

Член 9

Надоместот на штета и помошта на патниците во случај на откажување на лет се уредуваат согласно со Регулативата (ЕЗ) 261/2004.

Одбивање на влез на патникот во воздухопловот и долго одложување на летот

Член 10

Надоместот на штета и помошта на патниците во случај на одбивање на влез на патникот во воздухопловот и во случај на долго одложување на летот се уредуваат согласно со Регулативата (ЕЗ) 261/2004.

Известување на патниците

Член 11

Известувањето на патниците за надоместувањето на штетата и давањето помош во случај на откажување на летот, одбивање да му се дозволи на патникот да се качи во воздухопловот заради превоз и во случај на големо задоцнување на летот се уредуваат согласно со Регулативата (ЕЗ) 261/2004.

Одговорност на нарачателот на превозот

Член 12

(1) Ако со договорот меѓу нарачателот на превозот и превозникот поинаку не е договорено, нарачателот на превозот одговара спрема превозникот за обврските кои произлегуваат од договорот за превоз.

(2) Ако нарачателот на превозот, согласно со ставот (1) од овој член, одговара спрема превозникот за обврските кои произлегуваат од договорот за превоз, патникот своите побарувања настанати во случај на откажување, прекин, одлагање, односно задоцнување во превозот има право да ги остварува само спрема нарачателот на превозот.

(3) Ако со договорот меѓу нарачателот на превозот и патникот поинаку не е одредено, нарачателот на превозот се обврзува дека на патникот ќе му ги прибави услугите на превозникот.

Доверување на превозот на патници на вистинскиот превозник

Член 13

(1) Ако со договорот за превоз на патници поинаку не е одредено, договорниот превозник има право да му го довери превозот на патници на вистински превозник ако обезбеди исти или слични услови на превоз.

(2) Кај договорот за превоз на патници на одредено време со цел воздухоплов договорниот превозник може да му го довери превозот на вистинскиот превозник, само ако тоа е со договорот предвидено или ако нарачателот на превозот дополнително изречно се согласил со тоа.

(3) Односите меѓу договорниот и вистинскиот превозник се уредуваат со нивен меѓусебен договор.

(4) Ако со договорот меѓу договорниот и вистинскиот превозник поинаку не е одредено, за нивните меѓусебни односи важат одредбите на овој закон кои се однесуваат на превозот и одредбите на Регулативата (ЕЗ) 261/2004.

Договор за превоз на патници на одредено време

Член 14

(1) Ако е договорен превоз на патници на одредено време со целиот воздухоплов, превозникот може да го замени договорениот тип на воздухоплов само со писмена согласност на нарачателот на превозот.

(2) Ако превозникот без писмена согласност на нарачателот на превозот го замени договорениот тип на воздухоплов, одговара за надомест на штетата што поради тоа ќе ја претрпи нарачателот на превозот.

Исполнување на налозите на нарачателот на превозот

Член 15

(1) Кај договорот за превоз на патници на одредено време со целиот воздухоплов, превозникот е должен да ги извршува налозите на нарачателот на превозот во границите на договорот.

(2) Нарачателот на превозот од ставот (1) на овој член нема право да одреди патување кое би го изложило воздухопловот, екипажот или патниците на опасност, а ниту пак патување за кое може да се очекува дека ќе се заврши со значително пречекорување на времето за кое е склучен договорот.

Договор за превоз на патници со цел воздухоплов

Член 16

(1) Ако е договорен превоз на патници со целиот воздухоплов, превозникот има право да располага со неискористениот капацитет на воздухопловот само со писмена согласност на нарачателот на превозот.

(2) Ако е договорен превоз на патници со целиот воздухоплов, а превозникот располагал со неискористениот капацитет, договорената превознина ќе се намали во сразмерен дел.

(3) Ако превозникот без писмена согласност на нарачателот на превозот располагал со неискористениот капацитет на воздухопловот, одговара и за надомест на штетата која поради тоа ја претрпел нарачателот на превозот.

Превоз на патници со воздухоплов со кој се извршува и превоз на поштенски пратки

Член 17

Кај превозот на патници со воздухоплов со кој се извршува превоз на поштенски пратки, условите за примена на одредбите на овој закон за откажување на летот, одбивање да му се дозволи на патникот да се качи во воздухопловот заради превоз за големо задоцнување на летот во поглед на поштенските пратки се уредуваат со договор, односно со општи услови на превоз.

2. Одговорност на превозникот

Одговорност за смрт или телесна повреда на патникот

Член 18

Одговорноста на превозникот за штетата настаната поради смрт или телесна повреда на патникот за време на воздушниот превоз, вклучувајќи го и обемот на надоместот на штетата и ограничувањето на одговорноста, се уредуваат со одредбите на Монреалската конвенција и со Регулативата (ЕЗ) 2027/97 од 9 октомври 1997 година за одговорност на авиопревозниците во случај на несреќи изменета со Регулативата (ЕЗ) 889/2002.

Задолжително осигурување од незгоди

Член 19

Превозникот е должен да склучи договор за осигурување од незгоди, согласно со одредбите на Регулативата (ЕЗ) 2027/97 изменета со Регулативата (ЕЗ) 889/2002.

Исплата на аванс на надоместот на штета

Член 20

Исплатата на аванс на надомест на претрпена штета се уредува со одредбите на Регулативата (ЕЗ) 2027/97 изменета со Регулативата (ЕЗ) 889/2002 и на Монреалската конвенција.

Задолжителна содржина на општите услови за превоз

Член 21

Одредбите од Монреалската конвенција и од Регулативата (ЕЗ) 2027/97 од 9 октомври 1997 година за одговорност на авиопревозниците во случај на несреќи, изменета со Регулативата (ЕЗ) 889/2002 на кои се повикува во членовите 18, 19 и 20 на овој закон се составен дел од општите услови за превоз и превозникот мора да ги стави на увид во своите агенции, другите патнички агенции и продажни места, како и на шалтерите за пријавување на патници.

3. Превоз на багаж

Рачен багаж

Член 22

(1) Патникот има право, врз основа на договорот за превоз во воздухопловот, да внесе рачен багаж за кој самиот се грижи, а превозникот е должен рачниот багаж да го превезе без посебен надомест.

(2) Во воздухопловот како рачен багаж не може да се внесе ствар која по своите димензии и природа може да претставува опасност или пречка за воздухопловот, патниците или другите ствари, или ствар на која не и е местото во просторот за сместување на патници.

(3) Превозникот ги одредува тежината, димензиите и бројот на парчиња на рачен багаж кои патникот може да ги внесе во воздухопловот.

(4) Како рачен багаж во смисла на ставот (1) од овој член се сметаат стварите кои патникот ги носи со себе или на себе.

(5) Општите услови на превозот не смеат да бидат во спротивност со одредбите на овој закон и со прописите на Европската унија кои се применуваат согласно со овој закон.

Превоз на регистриран багаж

Член 23

(1) Превозникот е должен да го прими на превоз багажот кој нема својство на рачен багаж (во натамошниот текст: регистриран багаж) и за тоа да издаде писмена потврда.

(2) Како регистриран багаж не е дозволено да се предадат ствари за чијшто превоз е потребна специјализирана дозвола или ствари кои мораат да се превезуваат под посебни услови, ниту ствари кои по својата природа можат да претставуваат опасност за воздухопловот или за лицата во воздухопловот, или можат да предизвикаат, односно да нанесат штета на другиот багаж, а ниту ствари на кои, според нивната природа, димензии или тежина, не им е местото во просториите одредени за сместување на багаж.

(3) Превозникот одредува до колкава тежина и до кои димензии може да биде регистрираниот багаж кој патникот го предава и до колкава маса тој багаж се превезува без посебен надомест.

(4) Општите услови на превозот не смеат да бидат во спротивност со одредбите на овој закон и со прописите на Европската унија кои се применуваат согласно со овој закон.

Право на превозникот на задржување

Член 24

Заради обезбедување на своите побарувања во врска со превозот превозникот има право на задржување на регистрираниот багаж и на другите ствари од голема вредност на патникот, за кои важат одредбите за повисок обем на одговорноста од Регулативата (ЕЗ) 2027/97 и на Монреалската конвенција.

Превознина

Член 25

Критериумите и процедурите кои треба да се применат за воспоставување на цените и давачките во воздушниот превоз, се уредуваат со Регулативата (ЕЗ) 2409/92, која е преземена согласно со Анексот I од Мултилатералната спогодба за основање на Европска заедничка воздухопловна област од 9 јуни 2006 година.

Оддел II

Превоз на ствари

1. Договор за превоз на ствари

Член 26

(1) Договорот за превоз на ствари се склучува меѓу превозникот и нарачателот на превозот.

(2) Со договорот за превоз на ствари со воздухоплов договорниот превозник се обврзува спрема нарачателот на превозот дека ќе ја превезе стварта со воздухоплов, а нарачателот на превозот дека ќе ја плати превознината.

Видови на договор за превоз на ствари

Член 27

Договорот за превоз на ствари може да се однесува на еден или повеќе превози или на превоз на одредено време, на целиот капацитет или на дел од капацитетот на воздухопловот, на одредено количество ствари или на одредена ствар.

Форма на договорот за превоз на ствари

Член 28

(1) Договорот за превоз на ствари со користење на целиот воздухоплов на одредено време или за повеќе превози мора да се склучи во писмена форма.

(2) Договорот од ставот (1) на овој член кој нема да биде склучен во писмена форма е без правно дејство.

Одредување на количеството на ствари

Член 29

(1) Количеството на ствари кое се предава на превоз може да се одреди според нивниот број, тежина, димензии или комбинирано.

(2) Во случај на сомневање, количеството на ствари се одредува со мерка која е вообичаена во местото на предавање на стварите на превозникот.

Предавање на превоз на друга наместо договорената ствар

Член 30

Кај договорот за превоз на ствари со користење на целиот воздухоплов испраќачот има право на превоз да предаде друга ствар наместо договорената ствар, ако со тоа не се менуваат условите на превозот на штета на превозникот, ако поради тоа не би дошло до задржување на воздухопловот или не би била загрозувана неговата безбедност и ако испраќачот на барање на превозникот даде обезбедување за побарувањата кои би можеле да настанат поради замената на стварта.

Трето лице како испраќач

Член 31

Нарачателот на превозот има право да овласти трето лице во свое име да го предаде на превоз целото договорено количество ствари или дел од нив, само ако за тоа е овластен со договорот за превоз.

Одговорност на нарачателот на превозот за испраќачот

Член 32

Ако меѓу нарачателот на превозот и превозникот поинаку не е договорено, нарачателот на превозот кој овластил трето лице како испраќач да ја предаде стварта на превоз на превозникот, му одговара на превозникот за обврските кои произлегуваат од договорот за превоз на ствари.

Обврски на нарачателот на превозот спрема испраќачот

Член 33

Ако во договорот меѓу нарачателот на превозот и испраќачот поинаку не е договорено, нарачателот на превозот се обврзува на испраќачот само да му ги прибави услугите на превозот.

Одговорност на испраќачот спрема превозникот

Член 34

Ако поинаку не е договорено, испраќачот, исто така, му одговара на превозникот за обврските од договорот за превоз на ствари, ако тие обврски се однесуваат на стварта која тој му ја предал на превозникот на превоз.

Соодветна примена на другите одредби од овој закон

Член 35

За превозот на ствари соодветно се применуваат одредбите за превоз на патници од членовите 13, 14, 15 и 16 на овој закон.

2. Воздухопловен товарен лист

Составување и предавање на воздухопловниот товарен лист

Воздухопловен товарен лист и други исправи

Член 36

(1) Превозникот има право да бара од испраќачот да состави и да му предаде воздухопловен товарен лист, а испраќачот има право да бара од превозникот да го прими овој лист.

(2) Воздухопловниот товарен лист со согласност на испраќачот може да се замени со друга исправа, во која се наведуваат податоците за превозот кој треба да се изврши. Во случај да се употреби таква друга исправа, превозникот е должен да му издаде на испраќачот, на негово барање, потврда за прием на стварта на превоз. Во потврдата за прием на стварта на превоз се наведуваат податоците што треба да ги содржи товарниот лист.

Воздухопловен товарен лист во случај на повеќе пакети

Член 37

- (1) Товарниот лист може да биде составен за повеќе пакети.
- (2) Доколку се превезуваат повеќе пакети, превозникот има право да бара од испраќачот да состави воздухопловен товарен лист за секој пакет одделно.
- (3) Доколку илАо се превезуваат повеќе пакети, а воздухопловниот товарен лист е заменет со друга исправа согласно со членот 36 став (2) на овој закон, испраќачот има право да бара од превозникот да му издаде потврда за прием на стварта поодделно за секој пакет одделно.

Три оригинални примероци на воздухопловниот товарен лист

Член 38

(1) Испраќачот го составува воздухопловниот товарен лист во три оригинални примероци и ги предава заедно со стварите на превозникот. Првиот оригинален примерок, кој има ознака "за превозникот" го потпишува испраќачот. Вториот

оригинален примерок со ознака "за примачот" го потпишуваат испраќачот и превозникот и тој му се врачува на примачот при предавањето на стварите. Третиот оригинален примерок со ознака "за испраќачот" го потпишува превозникот и му го предава на испраќачот откако ќе ја прими стварта на превоз. Превозникот мора да се потпише, пред стварите да се натоварат во воздухопловот.

(2) Потписот на превозникот може да биде заменет со печат, а потписот на испраќачот може да биде однапред отчукан или заменет со печат.

Содржина на воздухопловниот товарен лист

Член 39

(1) Воздухопловниот товарен лист мора да содржи:

- 1) место и датум на издавање на товарниот лист;
- 2) местото на поаѓање и местото на определување;
- 3) име или назив и адреса на испраќачот;
- 4) име или назив и адреса на примачот;
- 5) видот и количеството на ствари;
- 6) список на исправите кои се приложуваат кон товарниот лист и
- 7) евентуалните места на пристанување во други држави, доколку местото на поаѓање иместото на определување се наоѓаат во Република Македонија.

(2) Воздухопловниот товарен лист може да содржи рок на испораката, вредност на пратката, како и други податоци.

Дејство на воздухопловниот товарен лист врз договорот за превоз

Член 40

Непостоењето или неисправноста на воздухопловниот товарен лист не влијаат на постоењето ниту на полноважноста на договорот за превоз на ствари со воздухоплов.

Одговорност за точноста на податоците во воздухопловниот товарен лист

Член 41

(1) Испраќачот е одговорен за точноста на податоците и изјавите во товарниот лист кои тој ги внесува или кои во негово име ги внело друго лице. Испраќачот, исто така, е одговорен за точноста на податоците кои на превозникот самиот му ги дал или кои друго лице во негово име му ги дало на превозникот, за да бидат впишани во потврдата за прием на товар, а кои податоци биле внесени на друг начин согласно со членот 36 став (2) на овој закон.

(2) Испраќачот е одговорен за секоја штета која ќе ја претрпи превозникот или за која превозникот е одговорен спрема трети лица, ако штетата настане поради неисправни, неточни или непотполни податоци или изјави на испраќачот, или на друго лице кои се дадени во име на испраќачот.

(3) Превозникот е одговорен спрема испраќачот за секоја штета, која ќе ја претрпи тој или трето лице за кое тој одговара, доколку таквата штета настанала поради неправилно, непотполно или неточно внесување на податоците или изјавите во потврдата за прием на ствари, од страна на превозникот или на друго лице кое тоа го сторило во негово име, како и при внесување на податоците на друг начин од членот 36 став (2) на овој закон.

Предавање на стварите на превоз

Член 42

(1) Со предавањето на третиот оригинален примерок на воздухопловниот товарен лист на испраќачот се претпоставува дека е склучен договорот за превоз и дека стварта е предадена на превоз под условите кои се наведени во товарниот лист.

(2) Се претпоставува дека се точни податоците кои се наведени во товарниот лист или во потврдата за прием на ствари, за тежината, димензиите и амбалажата, како и за бројот на пратки.

(3) Ако превозникот во присуство на испраќачот ги проверил податоците наведени во воздухопловниот товарен лист за димензиите, тежината и состојбата на стварите, па тоа го наведе во воздухопловниот товарен лист, или ако е во прашање надворешната состојба на стварите и амбалажата, се смета дека тие податоци и таа состојба се точни.

Право на превозникот во воздухопловниот товарен лист да внесе забелешки за состојбата на стварите

Член 43

(1) Превозникот има право во воздухопловниот товарен лист да внесе забелешки за надворешната состојба на стварите или за амбалажата.

(2) Ако во воздухопловниот товарен лист не се наведени забелешки од ставот 1 на овој член, се претпоставува дека стварта и амбалажата немале никакви надорешни недостатоци.

Потребни податоци и исправи

Член 44

(1) Испраќачот е должен да му ги даде на превозникот сите податоци и да ги приложи кон товарниот лист и да му ги стави на располагање на превозникот сите исправи кои се потребни за спроведување на царинските и другите дејствија.

(2) Испраќачот одговара за штетата која би можела да настане за превозникот, вклучувајќи ја и штетата за која превозникот е одговорен на трети лица, ако штетата настане поради недостатоци, неточност или неисправност на податоците и исправите од ставот (1) на овој член.

Одговорност на испраќачот

Член 45

Испраќачот е одговорен за штетата причинета на лицата, воздухопловот и другите ствари поради својствата на стварта која е предадена на превоз, ако на превозникот тие својства не му биле ниту пак морале да му бидат познати.

3. Извршување на превозот

Превозен пат

Член 46

(1) Превозникот е должен стварите да ги превезе по договорениот воздушен пат (превозен пат). Ако превозниот пат не е договорен, превозникот е должен да го изврши превозот по воздушниот пат кој е вообичаен.

(2) По исклучок, превозникот има право да го изврши превозот по друг воздушен пат, ако тоа го бараат причините на безбедноста на воздушниот сообраќај или други оправдани причини.

Превозен рок

Член 47

(1) Превозникот е должен стварите да ги превезе во договорениот рок (превозен рок).

(2) Ако превозниот рок не е договорен, превозникот е должен да го изврши превозот за времетраење кое е вообичаено, со оглед на должината на патот, видот на воздухопловот и другите околности кои влијаат на времетраењето на превозот.

(3) Ако поинаку не е договорено, превозниот рок почнува да тече од полноќ по примањето на стварите на превоз.

(4) Превозниот рок не тече за време на задржувањето на стварите кое настанало поради причини кои го спречуваат започнувањето или продолжувањето на превозот, ако превозникот не е виновен за тоа.

(5) Се претпоставува дека превозот е извршен во моментот на испраќањето на известувањето од страна на превозникот, со кое превозникот го известува примачот дека стварта пристигнала во местото на определувањето и дека е подготвена за предавање, или во моментот кога превозникот пробал да ја предаде стварта на примачот.

Должност за барање на упатство од носителот на правото на располагање

Член 48

(1) Доколку превозникот од кои било причини не е во можност да го изврши договорот за превоз според договорените услови, а пречката би траела подолго време или нејзиното траење е неизвесно, превозникот е должен да побара упатство од лицето овластено за располагање со стварта.

(2) Ако превозникот не може да постапи според ставот (1) на овој член, или не може да постапи според применото упатство, или во разумен рок не прими никакво упатство е должен, според околностите на случајот, да ја претовари стварта, да ја врати во местото на поаѓање или да постапи на друг начин, притоа водејќи сметка и за интересите на носителот на правото на располагање.

4. Право на располагање со стварите во текот на превозот

Право на располагање на испраќачот

Член 49

(1) Испраќачот кој ги исполнил сите свои обврски од договорот за превоз, има право да располага со стварите на следниве начини:

- 1) да ги повлече стварите од аеродромот на поаѓање или на определување;
- 2) да ја задржи стварта во текот на превозот на кое било место на слетување;
- 3) во текот на превозот да бара стварта да биде испорачана во местото на определување на лице кое не е означено како примач во воздухопловниот товарен лист или во другата исправа од членот 36 на овој закон и
- 4) да бара стварта да се врати во местото на поаѓање.

(2) Барањето за располагање од ставот (1) на овој член испраќачот го поднесува до договорниот превозник, а на неговиот полномошник само ако така е договорено.

(3) Испраќачот не смее со искористувањето на правото на располагање да му нанесе штета на превозникот или на другите испраќачи и е должен на превозникот да му ги надомести трошоците предизвикани со извршувањето на барањето од ставот 1 на овој член.

(4) Испраќачот кој располага со товарот согласно со ставот (1) на овој член, е должен да му го приложи третиот оригинален примерок на воздухопловниот товарен лист или потврдата за прием на стварта на договорниот превозник или на неговиот полномошник.

(5) Превозникот или неговиот полномошник има право да бара барањето за располагање со стварта да се внесе во првиот примерок на воздухопловниот товарен лист и тоа барање да се издаде во писмена форма.

Исклучување или ограничување на правото на располагање со стварите

Член 50

(1) Странките можат со договорот да го ограничат или исклучат располагањето со стварите предвидено во членот 49 на овој закон.

(2) Договорот од ставот (1) на овој член, кој не е внесен во воздухопловниот товарен лист или во потврдата за прием на стварта, нема правно дејство.

Одговорност на превозникот во поглед на барањето за располагање со стварта

Член 51

(1) Ако превозникот го изврши барањето на испраќачот за располагање со стварта и ако не му бил поднесен третиот оригинален примерок на воздухопловниот товарен лист или примерок на потврдата за прием на ствари согласно со членот 49 став (4) на овој закон, должен е да ја надомести штетата причинета со извршувањето на таквото барање на лицето кое е овластен имател на третиот оригинален примерок на воздухопловниот товарен лист или на потврдата за прием на ствари.

(2) Со одредбата од ставот (1) на овој член не се навлегува во правото на регрес на превозникот спрема испраќачот.

Неможност за извршување на барањето за располагање

Член 52

Доколку извршувањето на барањето за располагање со стварта не е можно или со неговото извршување би се причинила штета на превозникот или на имателите на правото на располагање со друга ствар, превозникот е должен за тоа да го извести испраќачот.

Право на превозникот да го одбие барањето за располагање со стварта

Член 53

(1) Превозникот има право да го одбие извршувањето на барањето за располагање со стварта, ако:

- 1) извршувањето на барањето повеќе не е можно;
- 2) би настанала штета за имателот на барањето за располагање со друга ствар;
- 3) би настанале штети на превозникот, или ако трошоците за извршување на барањето би биле поголеми од вредноста на стварта;
- 4) извршувањето на барањето би било спротивно со царинските и други прописи и

- 5) испраќачот не му го доставил на превозникот третиот оригинален примерок од воздухопловниот товарен лист, во смисла на членот 49 став (4) од овој закон.
- (2) Во случаите од ставот (1) точка 3 на овој член превозникот не смее да го одбие извршувањето на барањето, доколку му е понудено соодветно обезбедување.
- (3) Превозникот е должен во секој случај на одбивање на извршувањето на барањето за располагање, без одлагање, да го извести подносителот на барањето и да постапи според одредбите на членот 48 на овој закон.

Одговорност на превозникот за надомест на штета во случај на неизвршување на барањето

Член 54

- (1) Ако превозникот не го изврши барањето од членот 49 став (1) на овој закон, или не постапи според членот 53 став (3) на овој закон, одговорен е за штетата која од тоа ќе настане.
- (2) Износот на надоместот на штета од ставот (1) на овој член и од членот 51 на овој закон не може да биде поголем од износот кој превозникот би бил должен да го надомести ако стварта предадена на превоз била загубена.

Престанок на правото на располагање со стварта за испраќачот

Член 55

- (1) Правото на испраќачот на располагање со стварта престанува кога стварта ќе стигне во местото на определување и примачот ќе постави барање за предавање на стварта или на воздухопловниот товарен лист.
- (2) Примачот има право да бара од превозникот да му ја предаде стварта или воздухопловниот товарен лист ако од налогот на испраќачот не произлегува нешто друго и под услов да ги исполни своите обврски наведени во одредбите од членот 72 став (2) и членот 73 на овој закон.
- (3) Ако примачот по поставувањето на барањето од ставот (1) на овој член го одбие преземањето на стварта или воздухопловниот товарен лист, испраќачот може повторно да располага со стварта.
- (4) Ако примачот го одбие преземањето на стварта или товарниот лист, испраќачот може да располага со стварта и без поднесување на третиот оригинален примерок на воздухопловниот товарен лист.

5. Предавање на стварта

Место и начин на предавање на стварта

Член 56

- (1) Превозникот е должен да ја предаде стварта во местото на определувањето наведено во договорот или воздухопловниот товарен лист или во местото кое ќе го одреди лицето овластено за располагање со стварта.
- (2) Ако со договорот поинаку не е одредено, превозникот ја предава стварта на примачот на аеродромот во местото на определување.
- (3) Превозникот е должен да ја предаде стварта на примачот кој е наведен во воздухопловниот товарен лист.
- (4) Ако не бил издаден воздухопловен товарен лист, превозникот мора да ја предаде стварта на лицето кое со договорот за превоз или на друг начин е одредено за примање на стварта.
- (5) Ако испраќачот согласно со членот 49 на овој закон одреди како примач некое друго лице, а не она кое е наведено во воздухопловниот товарен лист или

во потврдата за прием на ствари, превозникот е должен стварта да ја предаде на тоа друго лице.

(6) Ако поинаку не е договорено, превозникот е должен без одлагање да го извести примачот за пристигнувањето на стварта во местото на определување.

Приговори на примачот

Член 57

(1) Ако примачот на стварта не стави писмен приговор поради оштетувањето на стварта веднаш при преземањето, се претпоставува дека стварта му е предадена во состојба во која е примена на превоз, односно онака како што е наведено во воздухопловниот товарен лист или во потврдата за прием на ствари.

(2) Ако оштетувањето не можело да се забележи во моментот на преземањето, примачот мора да стави приговор до превозникот непосредно откако ќе го открие оштетувањето, а најдоцна во рок од 14 дена од денот на преземањето на стварта.

(3) Ако до штета дошло поради задоцнување со предавање на стварта, примачот мора да стави писмен приговор во рок од 21 ден од денот кога стварта му е предадена.

(4) Ако писмениот приговор на примачот на стварта не биде ставен во рокот одреден со одредбите на овој член, превозникот не одговара за штетата, освен ако штетата настанала од дејствие или пропуст на превозникот или на лицето кое работело на извршувањето на превозот по негов налог или за негова сметка, а дејствијата или пропустите се сторени намерно или со крајно невнимание.

Неможност за предавање на примачот

Член 58

(1) Ако примачот не може да биде пронајден или ако одбие да ја преземе стварта, превозникот е должен без одлагање да побара упатство од испраќачот.

(2) Ако во примерен рок не добие упатство од испраќачот или ако применото упатство не може да го изврши, превозникот има право, на трошок и на ризик на лицето овластено за располагање со стварта, да ја предаде стварта на чување на јавно складиште или на друго соодветно лице, или самиот да ја земе на чување.

(3) За преземеното дејствие од ставот (2) на овој член, превозникот е должен без одлагање да го извести испраќачот или лицето кое е овластено да располага со стварта.

(4) Ако стварта ја предаде на чување на друго лице, превозникот е одговорен за својот избор.

(5) Кога превозникот ќе постапи согласно со одредбата од ставот (2) на овој член се смета дека превозот е завршен.

Продажба на стварта

Член 59

(1) Ако испраќачот, односно лицето кое е овластено да располага со стварта, не ја преземе стварта во рок од 30 дена од денот на ставањето на стварта на чување, превозникот има право да ја продаде стварта.

(2) Превозникот има право да ја продаде стварта и пред истекот на рокот од ставот (1) на овој член, ако:

1) на стварта која е расиплива и се заканува непосредна опасност од расипување или веќе започнало нејзиното расипување;

2) трошоците на чувањето не би биле сразмерни со вредноста на стварта и

3) поради одлагањето на продажбата не би можел да се постигне износ кој е доволен за покривање на побарувањата на превозникот и трошоците за чување на стварта.

(3) Продажбата на стварта се одвива јавно, освен ако станува збор за расиплива ствар или ствари чија цена е одредена или се формира на берза.

(4) Износот кој превозникот ќе го оствари со продажбата на стварта, по одбивањето на своето побарување во врска со превозот на таа ствар и по одбивањето на трошоците на чување и продажба, превозникот е должен да го положи кај судот надлежен според местото на продажба во корист на лицето кое е овластено да располага со стварта и да го извести тоа лице за таквата околност.

6. Одговорност на превозникот

Одговорност на превозникот

Член 60

(1) Превозникот одговара за штетата која настанала поради загубување и оштетување на стварта која ја примил на превоз и за штетата настаната поради задоцнување во превозот и предавањето на стварта на примачот.

(2) Превозникот одговара за штетата од ставот (1) на овој член која ќе ја причини

лицето кое по негов налог или за негова сметка работело на извршувањето на превозот.

(3) Како време на превоз на ствари со воздухоплов се смета времето од преземањето на стварта на аеродромот на поаѓање заради нејзино отпремување до предавањето на стварта на лицето кое е овластено со неа да располага на аеродромот на определувањето или на некое друго место на кое ќе слета воздухопловот.

(4) Ако договорот за превоз во воздушниот сообраќај опфаќа и превоз пред почетокот или по завршувањето на превоз со воздухоплов, се претпоставува дека штетата настанала за време на превозот со воздухоплов.

Ослободување на превозникот од одговорност

Член 61

(1) Превозникот нема да одговара за штетата од членот 60 став (1) на овој закон, ако докаже дека штетата настанала поради една или повеќе од следниве причини:

1) недостатоци, кусок или својства на стварта;

2) неправилното пакување на стварта, кое не го извршил превозникот или лицето кое по негов налог или за негова сметка работело на извршување на превозот;

3) војна или вооружен судир и

4) акти или дејствија на државен орган кои се однесуваат на увоз, извоз или транзит на стоката.

(2) Превозникот, исто така, не одговара за штетата настаната поради задоцнување при превозот на стварта, ако докаже дека тој или лицето кое по негов налог или за негова сметка работело на извршување на превозот ги презеле сите потребни мерки за да се избегне штетата или ако докаже дека не било можно овие мерки да се преземат.

(3) Ако превозникот докаже дека штетата од членот 60 став (1) на овој закон настанала и од причини кои се наоѓаат на страната на лицето кое би имало право на надомест на штета, одговорноста на превозникот за надомест на штета се

намалува во сразмер со придонесот на лицето кое би имало право на надомест на штета.

Претпоставка дека стварта е изгубена

Член 62

(1) Се претпоставува дека стварта е изгубена во превозот ако превозникот не ја предал на примачот во рок од седум дена од денот кога според договорот е должен да ја предаде, или ако превозникот пред истекот на наведениот рок изјави дека стварта е изгубена.

(2) Ако со договорот не е предвиден рок за предавање на стварта, рокот од ставот (1) на овој член се смета од денот кога предавањето и требало да биде сторено според одредбата од членот 47 став (2) на овој закон.

Обем на одговорноста на превозникот

Член 63

(1) Превозникот одговара за вредноста на изгубената ствар или на нејзин дел или за намалувањето на вредноста на оштетената ствар.

(2) Ако стварите од ставот (1) на овој член се предадени на примачот со задоцнување, превозникот одговара и за штетата причинета со задоцнувањето.

(3) Кон износот од ставовите (1) и (2) на овој член превозникот е должен на испраќачот во целост да му ја надомести и платената превознина и другите трошоци настанати во превозот на стварта ако стварта е изгубена, или во сразмерен износ ако стварта е оштетена, а најмногу до износот од членот 64 став (1) на овој закон.

(4) Во случај на загубување или оштетување на стварта, вредноста на стварта се одредува спрема одредената, односно пазарната вредност на ствари од ист вид, количество и својства во местото и во времето на предавање на стварта на примачот.

Износ на надоместот на штета

Член 64

(1) Износот на надоместот на штета за која превозникот одговара не може да биде поголем од 17 специјални права на влечење во денарска противвредност по килограм на тежина на стварта.

(2) Надоместот на штетата за која превозникот одговара може да биде и повисок од износот од ставот (1) на овој член, доколку испраќачот во договорот за превоз означил вредност на стварта поголема од износот од ставот (1) на овој член. Во таков случај превозникот одговара до означениот износ за секоја штета настаната поради загубувањето, оштетувањето или задоцнувањето со предавањето на стварта.

(3) Ако вредноста на стварта е означена на начинот од ставот (2) на овој член превозникот има право на зголемување на превознината.

(4) Се претпоставува дека вредноста на стварта одговара на износот означен согласно ставот (2) на овој член, освен ако превозникот не го докаже спротивното.

Одговорност на превозникот во случај на поштенски пратки

Член 65

Кај превозот на поштенски пратки со воздухоплов одговорноста на превозникот за загубувањето или оштетувањето на пратката, како и за задоцнувањето со

предавањето на пратката се одредува врз основа на посебните прописи за превоз на поштенски пратки во домашниот и меѓународниот превоз.

Неограничена одговорност на превозникот

Член 66

(1) Превозникот нема право да се повикува на ограничувањето на одговорноста предвидена во членот 64 став (1) на овој закон, ако се докаже дека штетата настанала поради дејствие или пропуст на превозникот или на лицето кое по негов налог или за негова сметка работело на извршувањето на превозот и дека тоа дејствие или пропуст се сторени намерно или со крајно невнимание.

(2) Превозникот има право да се повикува на ограничувањето на одговорноста од членот 64 став (1) на овој закон, ако штетата настанала поради дејствие или пропуст на превозникот или на лицето кое по негов налог или за негова сметка работело на извршувањето на превозот, ако докаже дека тоа лице работело надвор од рамките на своите обврски.

(3) Превозникот кој нема право да се повикува на ограничувањето на одговорноста од членот 64 став (1) на овој закон одговара, освен за штетата од членот 63 на овој закон и за секоја друга штета која настанала поради загубување, оштетување или задоцнување со предавањето на стварта.

Потполно или делумно ослободување на превозникот од одговорноста во одредени случаи

Член 67

По исклучок од одредбата на членот 3 од овој закон, со договорот за превоз на ствари со воздухоплов можат да се предвидат одредби со кои превозникот потполно или делумно се ослободува од одговорноста, или со кои се предвидува ограничување на одговорноста кое е поповолно за превозникот од ограничувањето предвидено со овој закон, само во случај на загубување или оштетување кои ќе настанат поради природата или недостатокот на стварта која се превезува, или поради неправилното пакување на стварта која се превезува.

Примена на другите одредби од овој закон

Член 68

На превозот на ствари на соодветен начин се применуваат одредбите за превозот на патници на овој закон.

7. Превознина

Висина на превознината

Член 69

(1) Висината на превознината се одредува со договор.

(2) Превознината утврдена во договор за еден или повеќе превози останува непроменета без оглед на траењето на договорениот превоз.

(3) Ако на барање на испраќачот или во интерес на носителот на правото превозот се продолжи подалеку од договореното место на определување, превознината сразмерно ќе се зголеми.

Плаќање на превознината

Член 70

- (1) Превознината се плаќа само за ствар која е превезена и во местото на определување му е ставена на располагање на примачот.
- (2) Превознината треба да се плати и за стварта која не е превезена и ставена на располагање на примачот, ако тоа го причинил нарачателот на превозот, испраќачот, лицето кое е овластено да располага со стварта или лицето за кое тие одговараат, или ако причината поради која стварта не пристигнала на местото на определувањето се наоѓа во самата ствар, а превозникот не е одговорен за таа причина.
- (3) Ако стварта е превезена само на еден дел од патот превозникот има право на превознина сразмерно со корисно извршениот превоз, освен во случајот од ставот (2) на овој член.

Плаќање на превознина во посебни случаи

Член 71

- (1) Ако наместо договорената ствар на превоз се предаде друга ствар чија превознина е поголема од договорената, превознината се плаќа за вистински натоварената ствар.
- (2) Ако на превоз се предадат помалку ствари отколку што е договорено или не натовари ништо, превознината се плаќа за целото договорено количество на ствари.
- (3) Ако се натоварени помалку ствари отколку што е договорено, а превознината за натоварената друга ствар е поголема од договорената превознина, ќе се плати целата договорена превознина и разликата меѓу договорената превознина и поголемата превознина за натоварената ствар.

Обврски на примачот

Член 72

- (1) Примачот кој е овластен да бара предавање на воздухопловниот товарен лист и на стварите должен е да го намира побарувањето и да ги исполни сите други услови кои се наведени во воздухопловниот товарен лист или во другата исправа од членот 36 став (2) на овој закон, а за кои не е изречно наведено дека треба да ги плати, односно да ги исполни испраќачот или нарачателот на превозот.
- (2) Ако превозот се извршува без воздухопловен товарен лист, примачот кој бара предавање на стварта е должен да ја плати превознината и другите побарувања на превозникот во врска со превозот на стварта.

Плаќање на превознината кај договорот за превоз на одредено време

Член 73

- (1) Кај договорот за превоз на одредено време нарачателот на превозот ја плаќа превознината однапред во еднакви месечни износи, но на превозникот му припаѓа превознина само за времето на извршување на договорот.
- (2) Ако за времетраењето на договорот за превоз на одредено време настапат пречки во искористувањето на воздухопловот, нарачателот на превозот плаќа превознина и за времетраењето на тие пречки ако пречката ја предизвикал тој или ако пречката настанала поради извршување на негов налог.
- (3) Превозникот има право да се откаже од договорот за превоз на одредено време ако превознината не му биде платена по втасувањето.

Неизвршување на обврските на примачот

Член 74

(1) Ако примачот не ги исполни своите обврски, превозникот има право да ја задржи стварта и да ја предаде на чување или сам да ја земе на чување, за што е должен без одлагање да ги извести примачот и испраќачот.

(2) Ако на превозникот не му бидат исплатени побарувањата од договорот за превоз во рок од 15 дена од денот на предавањето на известувањето од ставот (1) на овој член, тој е овластен да ја продаде стварта.

(3) Во врска со чувањето и продавањето на стварта се применуваат одредбите од членовите 58 и 59 на овој закон.

Право на превозникот на побарувањата

Член 75

(1) Превозникот кој без да го искористи правото од членот 74 на овој закон ја предаде стварта на примачот и покрај тоа што примачот не ги исполнил своите обврски од договорот за превоз, нема право да бара од испраќачот, односно од нарачателот на превозот исплата на побарувањата од договорот за превоз кои примачот бил должен да му ги плати, освен ако поради тоа испраќачот и нарачателот неосновано се збогатиле.

(2) Ако превозникот кој го искористил правото од членот 74 на овој закон го наплати своето побарување само делумно, тој може од лицата наведени во ставот 1 на овој член да бара исплата на ненаплатениот дел од побарувањето.

(3) Заради обезбедување на своите побарувања од договорот за превоз на ствари, превозникот има право на задржување на стварите кои ги преземал на превоз.

Оддел III

Превоз во кој учествуваат повеќе превозници

1. Сукцесивен превоз

Содржина на договорот

Член 76

Договорот за сукцесивен превоз со воздухоплов е договор за превоз на патници, багаж или ствари со кој превозникот (прв превозник) се обврзува да го изврши превозот со учество на повеќе превозници (сукцесивни превозници), а патникот, односно нарачателот на превозот се согласува со тоа.

Односи меѓу сукцесивните превозници

Член 77

(1) Односите меѓу сукцесивните превозници се уредуваат со договор.

(2) Ако со договор поинаку не биде одредено, на односите на сукцесивните превозници се применуваат одредбите на овој закон.

Одговорност на сукцесивните превозници за штета настаната поради смрт, оштетување на здравјето и повреда на патниците и за задоцнување во превозот на патници

Член 78

(1) За штетата која ќе настане заради смрт, оштетување на здравјето или повреда на патникот, како и за штетата предизвикана со задоцнување солидарно одговараат првиот превозник и оној сукцесивен превозник на чијшто дел од патот настанала штетата.

(2) Првиот превозник има право со договор да ја исклучи својата одговорност за штетата од ставот (1) на овој член која ќе настане поради задоцнувањето на делот од патот на кој превозот го извршуваат сукцесивните превозници.

(3) Ако првиот превозник ја надоместил штетата на жртвата, односно на нејзините наследници, а штетата е настаната со смрт, оштетување на здравјето или повреда на патникот, тој ќе има право на регрес од сукцесивниот превозник на чијшто дел од патот настанала штетата.

Одговорност на превозникот за загубувањето или оштетувањето на багажот и стварта и за задоцнувањето во превозот и предавањето на испраќачот

Член 79

(1) За загубувањето или оштетувањето на багажот и стварите, како и за штетата поради задоцнувањето во превозот и предавањето на испраќачот, покрај превозникот на чијшто дел од патот дошло до штета, на испраќачот солидарно му одговара и првиот превозник, а на примачот и последниот превозник.

(2) Ако не може да се утврди на чиј дел од патот дошло до загубувањето, односно оштетувањето на стварта, за настанатата штета одговараат солидарно сите превозници.

2. Комбиниран (интегрален) превоз

Член 80

(1) Ако така е договорено, превозникот во воздушниот сообраќај има право договорениот превоз да го изврши со учество на превозници од другите гранки на превозот (комбиниран превоз).

(2) Превозникот кој склучил договор за комбиниран превоз одговара за штета според прописите за надомест на штета кои важат за превозникот на чијшто дел од патот настанала штетата.

(3) За ограничувањето на одговорноста на превозникот од комбинираниот превоз соодветно се применуваат одредбите од членот 64 на овој закон.

Оддел IV

Прифаќање и отпремување на патници, багаж и ствари

Работи на прифаќање и отпремување на патници, багаж и ствари

Член 81

(1) Договорот за превоз ги опфаќа и работите на прифаќање и отпремување на патници, багаж и ствари кои се извршуваат во текот на превозот во воздушниот сообраќај.

(2) Како работи од ставот (1) на овој член се сметаат:

- 1) отпремување на патниците од аеродромската зграда и следење и превоз до воздухопловот и обратно, како и превоз или следење на патниците од еден до друг воздухоплов;
- 2) превоз на регистрираниот багаж и стварите од просторијата одредена за примање на багаж, односно на ствари од складиште или од други превозни средства на аеродромот до воздухопловот и нивно натоварување и сложување во воздухопловот;
- 3) истоварување на регистрираниот багаж и стварите од воздухопловот и нивен превоз во просторијата одредена за издавање на багаж на патниците, односно на стварите до складиштето или до други превозни средства на аеродромот;
- 4) претовар на регистрираниот багаж и стварите од еден воздухоплов во друг на платформа на аеродромот и
- 5) грижа регистрираниот багаж и стварите да се натоваруваат во воздухопловот, односно да се истоваруваат од воздухопловот според соодветните документи.

Договор за работите на прифаќање и отпремување

Член 82

- (1) Ако работите на прифаќање или отпремување не ги извршува превозникот туку некое друго лице, односите меѓу превозникот и тоа правно лице се уредуваат со нивен меѓусебен договор.
- (2) Со договорот од ставот (1) на овој член лицето кое ги извршува работите на прифаќање или отпремување се обврзува дека, заради извршување на договорот за превоз во воздушниот сообраќај, уредно и на време ќе ги изврши работите на прифаќање и отпремување на патници, багаж и ствари, а превозникот се обврзува на тоа лице да му плати определен надомест.
- (3) Со склучувањето на договорот од ставот (1) на овој член лицето кое ги извршува работите на прифаќањето или отпремувањето се обврзува дека ќе ги презема и дејствијата потребни за зачувување на правата на превозникот спрема имателите на побарување за располагање со багажот или со стварите кои му се доверени на ракување.

Одговорност на превозникот спрема лицето кое ги извршува работите на прифаќање или отпремување

Член 83

Превозникот му одговара на лицето кое ги извршува работите на прифаќање или отпремување за штетата која настанала поради ракување со опасна ствар или со ствар која се превезува под посебни услови, ако за природата на тие ствари не го известил правното лице кое ги извршува работите на прифаќање и отпремување или ако не му ги дал потребните упатства, освен ако лицето кое ги извршува работите на прифаќање или отпремување знаело или морало да знае за природата на стварите.

Одговорност на лицето кое ги извршува работите на прифаќање или отпремување

Член 84

- (1) За штетата која ќе ја предизвика во извршувањето на работите на прифаќање или отпремување, лицето кое ги извршува работите на прифаќање или отпремување му одговара на превозникот и тоа онака како што би одговарал превозникот при извршувањето на договорот за превоз.

(2) По исклучок, лицето кое ги извршува работите на прифаќање или отпремување му одговара и на патникот, односно на имателот на правото за располагање со багажот или стварите, ако штетата ја предизвикало намерно или со крајно невнимание или ако работело надвор од рамките на своите обврски.

Договор со кој се намалува одговорноста на лицето кое ги извршува работите на прифаќање или отпремување

Член 85

Одредбите на договорот за извршување на работите на прифаќање или отпремување со кои се намалува одговорноста на лицето кое ги извршува работите на прифаќање или отпремување предвидени со овој закон, или со кои се намалува одговорноста на превозникот од членот 83 на овој закон, или со кои на штета на трети лица се менуваат одредбите за нивната одговорност предвидена со овој закон, немаат правно дејство.

Оддел V

Рекламации

Поднесување и писмена форма на рекламацијата

Член 86

(1) Побарувањето од договорот за превоз носителот на правото го остварува преку поднесување на писмена рекламација на превозникот во пропишаниот рок, согласно со одредбите на овој закон, Монреалската конвенција и прописите на Европската унија на чија примена упатува овој закон.

(2) Ако превозникот во рок од 30 дена од денот на доставувањето на рекламацијата не го задоволи барањето од рекламацијата, имателот на правото може своето побарување да го оствари со поднесување на тужба до суд.

(3) На побарувањата на носителот на правото затезната камата тече од денот на доставувањето на рекламацијата.

(4) На побарувањето на превозникот затезната камата тече од денот на доставувањето на барањето до патникот, односно до нарачателот на превозот.

ГЛАВА II

ДОГОВОР ЗА СПЕЦИЈАЛИЗИРАНА УСЛУГА СО ВОЗДУХОПЛОВ

Предмет на договорот за специјализирана услуга со воздухоплов

Член 87

(1) Со договорот за специјализирана услуга со воздухоплов, вршителот на таа услуга се обврзува дека ќе ја изврши услугата со воздухоплов која не е превоз на патници, багаж или ствари, а нарачателот на таа услуга се обврзува да плати определен надомест.

(2) Специјализирани услуги со воздухоплов од ставот (1) на овој член се воздухопловни активности во кои воздухопловот се користи за давање на специјализирани услуги како што се: за потребите на земјоделството, шумарството, здравството, градежништвото, за фотографирање и снимање, набљудување и патролирање, панорамско летање, рекламни цели (фрлање на летоци, влечење на рекламни пароли) и друго, односно услуги кои не спаѓаат во превоз на лица, предмети и пошта.

(3) Договорот за специјализирана услуга со воздухоплов е полноважен ако е склучен во писмена форма.

Соодветна употреба на други одредби од овој закон

Член 88

На договорот за специјализирана услуга со воздухоплов соодветно се применуваат одредбите за договорот за превоз на патници на одредено време и за Договор за превоз на патници со цел воздухоплов на овој закон.

Исполнување на налозите на нарачателот на услугата

Член 89

(1) Кај договорот за специјализирана услуга со воздухоплов, вршителот на услугата должен е да ги исполнува налозите на нарачателот на специјализираната услуга во границите на договорот и според намената на воздухопловот.

(2) Вршителот на специјализираната услуга со воздухоплов не е должен да исполни налог на нарачателот на услугата кој воздухопловот или лицата во воздухопловот би ги изложил на опасност, а ниту налогот за кој може основано да се претпостави дека, ако се исполни, ќе предизвика штета на трети лица.

Одговорност за штета

Член 90

(1) Вршителот на специјализираната услуга со воздухоплов одговара за штетата која неговите помошници во извршувањето на услугата ќе му ја нанесат на нарачателот на специјализираната услуга.

(2) Со договорот за специјализирана услуга со воздухоплов не може да се исклучи одговорноста за штетата која намерно или со крајно невнимание ќе ја нанесат помошниците на вршителот на специјализираната услуга.

Соодветна примена на одредбите за одговорноста од договорот за превоз на патници и ствари

Член 91

На штетата која настапила поради смрт, оштетување на здравјето или повреда на нарачателот на услугата или на лицата за кои нарачателот на услугата е одговорен, а кои се наоѓаат во воздухопловот, како и за штетата поради загубувањето или оштетувањето на стварите на нарачателот кои се наоѓаат во воздухопловот заради извршување на услугата, на соодветен начин се применуваат одредбите за одговорноста од договорот за превоз на патници и ствари на овој закон, прописите на Европската унија на чија примена упатува овој закон и Монреалската конвенција.

Примена на одредбите кои важат за договорот за дело

Член 92

Ако со овој закон поинаку не е одредено, на извршувањето на договорот за специјализирана услуга со воздухоплов се применуваат одредбите на облигационото право, кои важат за договорот за дело, како и прописите на Европската унија на чија примена упатува овој закон и Монреалската конвенција.

Примена на одредбите на овој закон за вондоговорната одговорност за штета

Член 93

На штетата која воздухопловот во лет при исполнувањето на договорот за специјализирана услуга со воздухоплов ќе ја нанесе на земја, се применуваат одредбите на овој закон за вондоговорната одговорност за штета.

ГЛАВА III

ДОГОВОР ЗА ЗАКУП НА ВОЗДУХОПЛОВ

Предмет на договорот

Член 94

(1) Со договорот за закуп на воздухоплов закуподавецот се обврзува на закупаецот да му предаде одреден воздухоплов на користење, а закупаецот се обврзува за тоа да плаќа закупнина.

(2) Договорот за закуп на воздухоплов е полноважен ако е склучен во писмена форма и ако е одобрен од органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на воздухопловството (Агенција за цивилно воздухопловство).

Обврски на закуподавецот

Член 95

(1) Закуподавецот е должен да му го предаде на закупаецот воздухопловот во таквасостојба што ќе може да се употребува според договорената или вообичаената намена.

(2) Ако со договорот за закуп на воздухоплов е предвидено закуподавецот да стави на располагање и екипаж за воздухопловот, екипажот е обврзан да ги извршува налозите на закупаецот.

Поднесување на трошоците за користење на воздухопловот

Член 96

(1) Трошоците за користењето на воздухопловот ги поднесува закупаецот.

(2) Закупаецот не ги поднесува трошоците за поправка на воздухопловот која е потребна заради отстранување на скриен недостаток на воздухопловот кој постоел во времето кога воздухопловот му бил предаден, ниту пак ги поднесува трошоците за штета поради загубувањето на воздухопловот поради дејствување на виша сила.

Одржување на воздухопловот за времетраењето на договорот

Член 97

(1) Закупаецот е должен да го одржува воздухопловот во текот на траењето на договорот.

(2) По истекот на договорот, закупаецот должен е да го врати воздухопловот во состојбата во којашто го примил и во местото во кое воздухопловот му бил предаден.

(3) Закупаецот не одговара за редовното трошење (абење) на воздухопловот.

Одговорност за штета поради недостаток на воздухопловот

Член 98

Закуподавецот одговара за штетата настаната поради недостаток кој воздухопловот го прави неупотреблив или ја намалува неговата употребливост за договореното или вообичаеното искористување, ако недостатокот постоел во времето на предавањето на воздухопловот на закупецот.

Закуп на воздухоплов и договор за превоз со воздухоплов

Член 99

Во случај на сомневање дали е склучен договор за закуп на воздухоплов или договор за превоз на одредено време, се смета дека е склучен договор за превоз на одредено време.

Закупнина

Член 100

- (1) Ако поинаку не е договорено, закупнината се плаќа месечно однапред, сметано од денот на предавањето на закупениот воздухоплов.
- (2) На закуподавецот не му припаѓа закупнина за времето за кое закупецот бил спречен да го користи воздухопловот поради вина на закуподавецот или поради скриен недостаток на воздухопловот, ако тој недостаток постоел во времето на предавањето на воздухопловот.
- (3) Закуподавецот има право со своја изјава да го раскине договорот ако закупнината не е платена во рок од 15 дена од пристигнувањето, со што не се задира во неговото право за надомест на штета.
- (4) Во случајот од ставот (3) на овој член договорот ќе остане во сила ако закупецот ја исплати заостанатата закупнина пред да ја прими изјавата за раскинување.

Траење и раскинување на договорот за закуп на воздухоплов

Член 101

- (1) Договорот за закуп на воздухоплов може да се склучи на одредено или на неодредено време.
- (2) Договорот за закуп на воздухоплов склучен на одредено време може да се продолжи или раскине само во писмена форма.
- (3) Договорот за закуп на воздухоплов склучен на неодредено време може да се откаже однапред само во писмена форма и во рок кој не може да биде пократок од три месеца.

Престанување на договорот

Член 102

Договорот за закуп на воздухоплов престанува во случај воздухопловот да биде уништен или пак да стане трајно неупотреблив, како и во случај кој не можел да се предвиди, да се спречи ниту да се отстрани, а кој го оневозможува искористувањето на воздухопловот за време на закупот.

Откажување на закупецот

Член 103

Ако поправките на воздухопловот кои ги поднесува закуподавецот траат, или се предвидува дека ќе траат подолго време во однос на времето на траењето на договорот или на целта за склучување на договорот, закупецот може со писмена изјава да се откаже од договорот за закуп.

Задоцнување на закупецот со враќањето на воздухопловот

Член 104

(1) Ако закупецот не му го врати воздухопловот на закуподавецот по истекот на времето за враќање предвидено со договорот за закуп, должен е да плати сразмерен надомест во висина на двојна договорена закупнина за пречекореното време.

(2) Ако закупецот е виновен за задоцнувањето со враќањето на воздухопловот, покрај износот од ставот (1) на овој член, тој одговара и за секоја штета која поради тоа ќе ја претрпи закуподавецот.

Награда за потрага и спасување со закупениот воздухоплов

Член 105

Наградата за потрага и спасување со закупениот воздухоплов во текот на траењето на договорот за закуп му припаѓа на закупецот.

Подзакуп

Член 106

Закупецот може да го даде воздухопловот во закуп на друго лице (подзакуп) само врз основа на согласност на закуподавецот дадена во писмена форма.

ГЛАВА IV

ОДГОВОРНОСТ ЗА ШТЕТАТА КОЈА ВОЗДУХОПЛОВОТ ЌЕ ЈА ПРИЧИНИ НА ЗЕМЈА

Одговорност на сопственикот на воздухопловот

Член 107

(1) Сопственикот на воздухопловот одговара за штетата настаната на земја поради смрт, оштетување на здравјето или повреда на трети лица, како и за штетата нанесена на ствари која директно ќе ја предизвика воздухоплов во лет, или лица или ствари кои испаднале, или се исфрлени од воздухоплов во лет.

(2) Сопственикот на воздухопловот одговара за штетата од ставот (1) на овој член која ќе ја предизвика лицето кое по негов налог, односно за негова сметка работело на извршувањето на превозот.

(3) Одредбата од ставот (1) на овој член се однесува и на штетата која е предизвикана со самото поминување на воздухопловот низ воздушниот простор ако до штетата дошло поради непридржување кон соодветните прописи за безбедноста на воздушниот сообраќај (на пример, штета предизвикана со звук и слично).

(4) Се смета дека воздухопловот е придвижуван со мотор во лет, според ставот (1) на овој член, од моментот на покренувањето на моторите со цел за

полетување, па сè до моментот на запирање на воздухопловот и престанокот на работата на моторите заради слетување.

Одговорност за штета на закупацот на воздухоплов, на договорниот и вистинскиот превозник

Член 108

(1) За штетата од членот 107 на овој закон која ќе ја нанесе воздухоплов кој е предмет на договор за закуп на воздухоплов, одговара закупацот на воздухопловот.

(2) За штетата од ставот (1) на овој член солидарно одговараат договорниот и вистинскиот превозник.

Одговорност на нарачателот на превозот со цел воздухоплов на одредено време и нарачателот на специјализирана услуга со воздухоплов

Член 109

За штетата од членот 107 на овој закон, покрај сопственикот на воздухопловот, солидарно одговара и нарачателот на превозот со цел воздухоплов на одредено време, како и нарачателот на специјализирана услуга со воздухоплов.

Ослободување од одговорност

Член 110

Лицето одговорно за штета според одредбите од членовите 107, 108 и 109 на овој закон (одговорно лице) нема да одговара ако докаже дека:

- 1) штетата настанала со дејствие на оштетеното лице или на лицето кое работело по налог и за сметка на оштетеното лице и
- 2) воздухопловот со кој штетата е причинета бил противправно искористуван од друго лице, а дека одговорното лице ги презело потребните мерки за да го спречи противправното искористување на воздухопловот.

Поделена одговорност

Член 111

Ако одговорното лице докаже дека за настанувањето на штетата делумно придонело оштетеното лице или лицето кое работело по налог или за сметка на оштетеното лице, одговорноста на одговорното лице за надомест на штета се намалува во сразмер со придонесот на наведените лица во настанувањето на штетата.

Противправно искористување на воздухопловот

Член 112

Ако одговорното лице не докаже дека ги презело потребните мерки за да го спречи противправното искористување на воздухопловот со кој е причинета штетата, тоа за штетата одговара солидарно со лицето кое противправно го искористувало воздухопловот.

Причинување на штета од страна на лице кое работело по налог или за сметка на оштетениот

Член 113

Одговорното лице не може да се ослободи од одговорност според одредбите на членот 110 став (1) точка 1 и членот 120 на овој закон, ако штетата ја предизвикале лица кои работеле по налог или за сметка на оштетениот, а оштетениот докаже дека тие лица работеле надвор од рамките на своите должности.

Солидарна одговорност за штета како последица на судир или меѓусебно попречување на воздухоплови

Член 114

За штетата од членот 107 на овој закон која ќе настане како последица на судир или меѓусебно попречување на два или повеќе воздухоплови, како и за штетата која заеднички ќе ја нанесат два или повеќе воздухоплови, солидарно одговараат сите одговорни лица.

Ограничување на одговорноста

Член 115

За штетата од членот 107 на овој закон одговорното лице одговара најмногу до износите предвидени во членот 7 од Регулативата (ЕЗ) 785/2004.

Неограничена одговорност

Член 116

(1) Одговорното лице нема право да се повикува на ограничувањата на одговорноста од членот 115 на овој закон, ако се докаже дека штетата била предизвикана намерно или со крајно невнимание.

(2) Одговорното лице има право да се повикува на ограничувањата на одговорноста од членот 115 на овој закон, ако докаже дека лицето кое работело по негов налог или за негова сметка на извршувањето на превозот ја нанело штетата намерно или со крајно невнимание, работејќи надвор од рамките на своите обврски.

(3) Лицето кое противправно го користело воздухопловот со кој е предизвикана штета, нема право да се повикува на ограничувањата на одговорноста од членот 115 на овој закон.

Ограничување на одговорноста по настан

Член 117

Вкупниот износ на надоместот кој може да се бара од повеќе одговорни лица за штета која ќе ја причини воздухоплов од еден настан, не може да го надмине износот одреден во членот 115 на овој закон, освен ако штетата била причинета намерно или со крајно невнимание.

Распределба на надоместот

Член 118

(1) Доколу штетата причинета на трети лица и ствари на земјата ги надминува износите предвидени во членот 115 на овој закон, половината од износот првенствено ќе се употреби за надомест на штетата настаната поради смрт,

оштетување на здравјето или повреда на лицата, а втората половина за надомест на останатите штети, сразмерно со нивната висина.

(2) Ако износот од ставот (1) на овој член одреден за надомест на штетата настаната поради смрт, оштетување на здравјето или повреда на лицата не е доволен за тоа, ненамирениот дел ќе се намира од втората половина на износот во сразмер со останатите штети.

Задолжително осигурување од одговорност за штета причинета на трети лица

Член 119

Задолжителното осигурување од одговорност за штета причинета на трети лица, се уредува со законот со кој се уредува задолжителното осигурување во сообраќајот и со Регулативата (ЕЗ) 785/2004.

Употребата на одредбите за ограничена одговорност и на странски воздухоплови

Член 120

Одредбите за ограничување на одговорноста од овој дел на законот ќе се применуваат и на странски воздухоплов, под услов на заемност.

Воздухоплови во сопственост на Република Македонија и воздухоплови во сопственост на странски држави

Член 121

(1) Одредбите од оваа глава на законот се однесуваат и на воздухоплови кои се во сопственост на Република Македонија.

(2) На воздухоплов во сопственост на странска држава одредбите на овој закон се применуваат под услов на заемност.

ГЛАВА V

ДОГОВОР ЗА ОСИГУРУВАЊЕ ВО ВОЗДУШНИОТ СООБРАЌАЈ

Предмет на осигурувањето

Член 122

(1) Со договорот за осигурување во воздушниот сообраќај според одредбите на овој закон можат да се осигураат:

1) воздухопловот и неговата опрема, како и стварите кои се превезуваат со воздухопловот или се наоѓаат на воздухопловот;

2) превознината, трошоците на осигурувањето, очекуваната добивка, заложните и другите права и материјалните користи кои постојат или оправдано можат да се очекуваат во врска со воздушниот сообраќај, а можат да се проценат во пари и

3) одговорноста за штета нанесена на трети лица во врска со искористувањето на воздухопловот и другите ствари наведени во точката 1 на овој став.

(2) Под изразот "трети лица" според овој член се подразбираат лицата кои не се субјекти на договорот за осигурување.

(3) Ако поинаку не е договорено, се смета дека осигурувањето на воздухопловот ја опфаќа и неговата опрема.

Осигуреник

Член 123

(1) Под осигуреник, во смисла на овој закон, се подразбира само лице кое во моментот на настанувањето на штетата имало материјален интерес да не настане осигурениот случај.

(2) Од одредбата на ставот (1) од овој член не може да се отстапи ниту со изречна одредба на договорот за осигурување.

Примена на одредбите на овој закон на реосигурувањето

Член 124

Одредбите на овој закон кои се однесуваат на осигурувањето се применуваат и на реосигурувањето на предметите на осигурување од членот 122 на овој закон, ако реосигурувањето е склучено според полиси или услови кои се вообичаени за осигурување во воздушниот сообраќај.

Означување на предметот на осигурувањето

Член 125

(1) Предметот на осигурувањето мора да биде означен во договорот за осигурување или во полисата за осигурување на таков начин, што ќе биде можно да се утврди неговата истоветност.

(2) Ако осигурениот предмет бил означен непотполно или погрешно, така што не е можно ниту посредно да се утврди дали бил изложен на осигурениот ризик и оштетен, осигурувачот не е должен да плати надомест за настанатата штета.

Договорена вредност

Член 126

(1) Вредноста на осигурениот предмет, која била спогодбено утврдена во договорот за осигурување или во полисата за осигурување (договорена вредност), е задолжителна за осигурувачот и за осигуреното лице.

(2) Осигурувачот може да ја побива договорената вредност, ако е таа во очигледен несразмер со пазарната вредност на осигурениот предмет на почетокот на осигурувањето или пак утврдена со измама.

Вистинска вредност

Член 127

(1) Ако поинаку не е договорено, како вредност на осигурениот предмет се смета неговата вредност на почетокот на осигурувањето (вистинска вредност).

(2) Како вистинска вредност на осигурениот предмет се смета неговата пазарна вредност на почетокот на осигурувањето.

Препуштање на осигурениот предмет на оштетениот

Член 128

Осигуреникот нема право да бара да му го препушти оштетениот осигурен предмет на осигурувачот, а од осигурувачот да го добие надоместот на штета која би му припаѓала во случај на потполно загубување на тој оштетен осигурен предмет.

Кога започнува осигурувањето на воздухопловот на одредено патување

Член 129

Осигурувањето на воздухопловот на одредено патување почнува од моментот кога воздухопловот ќе се стави во движење заради извршување на осигуреното патување во местото на поаѓање наведено во договорот за осигурување и трае додека воздухопловот не заврши со движењето по слетувањето во местото на определување наведено во договорот за осигурување.

Исклучување на одредени штети од осигурувањето на воздухопловот

Член 130

(1) Од осигурувањето на воздухопловот исклучени се штетите кои настанале посредно или непосредно поради недостатоци или неспособност на воздухопловот за сигурна воздушна пловидба ако осигуреникот знаел или морал да знае за нив.

(2) Одредбата од ставот (1) на овој член не се однесува на штетите настанати поради недостатоци или неспособност на воздухопловот за сигурна воздушна пловидба за кои осигурителот (осигурувачот) бил известен или за кои дознал на друг начин при склучувањето на договорот за осигурување.

(3) Под неспособност на воздухопловот за сигурна воздушна пловидба, во смисла на овој член, се подразбира како неспособноста поради технички недостатоци или недоволна опременост на воздухопловот, така и неспособноста поради несоодветен екипаж или непрописно оптоварување на воздухопловот.

Пречекорување на границите на воздушната пловидба

Член 131

При осигурувањето на воздухоплов на одредено време, покрај штетите од членот 130 на овој закон, од осигурувањето исклучени се и штетите настанати посредно или непосредно поради ризици надвор од подрачјето на воздушна пловидба предвидено во договорот за осигурување, освен ако до пречекорувањето на границите на воздушната пловидба дошло поради виша сила, грешка во управувањето со воздухопловот или спасување на имотот и животите или давање на здравствена помош, како и во случај кога се во прашање помали пречекорувања, кои не влијаеле позначајно на настанокот или големината на штетата.

Продолжување на осигурувањето на воздухопловот на одредено време поради неодложни поправки

Член 132

(1) При осигурувањето на воздухоплов на одредено време, осигурувањето се продолжува за времето на траењето на неодложните поправки на оштетувањата покриени со осигурувањето, кои се започнати во текот на траењето на осигурувањето или по истекот на осигурувањето и се изведуваат без неоправдано задржување, доколку за тоа време воздухопловот не може да се користи за безбедна воздушна пловидба.

(2) Осигуреникот е должен навремено да го извести осигурувачот за случајот од ставот 1 на овој член.

(3) Доколку се продолжува осигурувањето поради причините од ставот (1) на овој член, осигурувачот има право на доплата на премијата, сразмерно со времето колку што осигурувањето било продолжено.

Надомест на штета во висина на стварните трошоци

Член 133

(1) Кога оштетениот воздухоплов ќе се поправи или изгубените или уништените делови од опремата на воздухопловот ќе се заменат, од осигурувањето се надоместува само штетата во висината на стварните трошоци кои се неопходни за поправка на воздухопловот и за замената на деловите, но не и штетата настаната поради загубувањето на вредноста на воздухопловот до кое дошло и покрај извршената поправка и замената на деловите.

(2) Штетата од ставот (1) на овој член ќе се надомести, без да биде земено предвид дали со поправката на воздухопловот и со замената на деловите дошло до зголемување на вредноста на воздухопловот.

Исчезнување на воздухопловот

Член 134

Кај договорот за осигурување се претпоставува дека воздухопловот исчезнал оној ден кога е прекината секоја врска меѓу воздухопловот и надлежната контрола на летање, односно оној ден на кој се однесуваат последните сигурни вести за воздухопловот.

Осигурување од одговорност

Член 135

(1) Кај осигурувањето од одговорност на осигуреникот за штетата причинета на трети лица, од осигурувањето се покриваат износите кои осигуреникот е должен да им ги надомести на тие лица поради својата одговорност, ако тие се покриени со осигурувањето, како и трошоците кои се потребни за утврдување на оваа обврска на осигуреникот.

(2) Во случај на задолжително осигурување од одговорност, оштетеното лице може да бара непосредно од осигурувачот надомест на штетата за која одговара осигуреникот, но најмногу до износот со кој е обврзан осигурувачот.

(3) Од осигурувањето ќе бидат надоместени и трошоците за мерките, преземени на барање на осигурувачот или неговите претставници или во договор со нив, за да се одбранат од незаснованите или претераните барања на третите лица, како и трошоците за разумните мерки кои осигуреникот ги направил со истата намена без согласност на осигурувачот или неговите претставници, ако не било можно таквата согласност да се добие навремено.

(4) Осигурувачот ќе ја надомести штетата поради одговорност на осигуреникот и трошоците за утврдување на неговата обврска, најмногу до висината на осигурената сума одредена во договорот за осигурување.

ГЛАВА VI

ЗАСТАРУВАЊЕ НА ПОБАРУВАЊАТА

Застареност и започнување на застареноста

Член 136

(1) Побарувањето од договорот за превоз, како и регресните побарувања во врска со тој договор, застаруваат за две години.

(2) Побарувањата од договорот за специјализирана услуга со воздухоплов, побарувањата од договорот за закуп на воздухоплов и побарувањата за надомест

на штета кај одговорноста од членот 107 на овој закон, како и регресните побарувања во врска со наведените побарувања застаруваат за една година.

(3) Побарувањата од договорот за осигурување застаруваат за пет години.

(4) Рокот за застарување почнува да тече кај:

1) договорот за превоз на патници:

- во случај на смрт, оштетување на здравјето, повреда на патниците или задоцнување во превозот - од денот кога воздухопловот пристигнал или требало да пристигне во местото на определување и

- во случај на смрт која настапила по истоварувањето на патниците од воздухопловот како последица на повреда настаната во текот на превозот - од денот на смртта, со тоа што тужбата мора да биде поднесена најдоцна во рок од три години од денот кога воздухопловот стигнал или требало да стигне во местото на определувањето;

2) превозот на рачен багаж - од денот кога воздухопловот стигнал или требало да стигне во местото на определувањето;

3) превозот на регистриран багаж и ствари:

- во случај на загубување или оштетување - од денот кога регистрираниот багаж или стварта биле предадени, односно требало да бидат предадени во местото на определувањето,

- во случај на задоцнувањето во превозот - од денот кога регистрираниот багаж или стварта биле предадени во местото на определувањето и

- во случај на други побарувања - од денот кога побарувањето требало да биде исполнето;

4) договорот за прифаќање и отпремување на патници, багаж и ствари - од денот одреден во точките 1, 2 и 3 на овој став;

5) договорот за специјализирана услуга со воздухоплов и кај договорот за закуп на воздухоплов - од денот на пристигнувањето на побарувањето;

6) одговорноста од членот 107 на овој закон - од денот кога оштетеното лице дознало за штетата и за лицето кое штетата ја причинило, а најдоцна во рок од три години од денот кога штетата настанала;

7) регресните побарувања - од денот кога настанала обврската за исплата на побарувањето врз основа на судска одлука или врз основа на секој друг акт со кој се засновува правото на регрес и

8) договорот за осигурување за:

- побарувањата за надомест на штета нанесена на трети лица - од денот кога осигуреникот ќе го добие барањето на третото лице за надомест на штета и

- другите побарувања - од првиот ден по истекот на календарската година во која настанало побарувањето.

ТРЕТ ДЕЛ

СТВАРНИ ПРАВА НА ВОЗДУХОПЛОВОТ

ГЛАВА I

ОПШТИ ОДРЕДБИ

Својство на воздухопловот

Член 137

Воздухопловот и воздухопловот во изградба се подвижни ствари.

Стварни права

Член 138

- (1) На воздухоплов може да постои право на сопственост и други стварни права.
- (2) На сите стварноправни односи во врска со воздухопловот кои не се уредени со овој закон, на соодветен начин се применуваат општите прописи за стварните права.

Стекнување на државна припадност на Република Македонија

Член 139

Воздухопловот се здобива со државна припадност на Република Македонија со впишување во Регистарот на воздухоплови на Република Македонија (во натамошниот текст: Регистарот на воздухоплови).

Правила за впишување на правата

Член 140

Впишувањето на правата на воздухопловот во Регистарот на воздухоплови, содржината и начинот на водењето на Регистарот и постапката за регистрација, се спроведува врз основа на одредбите на законот кој ја уредува материјата на воздухопловството.

Ред на првенство на впишувањето

Член 141

- (1) Правното дејство на впишувањето во Регистарот на воздухоплови зависи од редот на првенството на впишување.
- (2) За редот на првенството на впишувањето решавачки е моментот кога барањето за упис стигнал до органот на државната управа кој е надлежен за водење на Регистарот на воздухоплови.

Начин на стекнување на стварни права на воздухоплов

Член 142

- (1) Право на сопственост и други стварни права на воздухоплов кои се стекнуваат врз основа на правно дело, лицето го стекнува со впишување на тоа право во Регистарот на воздухоплови.
- (2) Правата од ставот (1) на овој член дејствуваат спрема трети лица од моментот на впишувањето во Регистарот на воздухоплови.
- (3) Правното дело од ставот (1) на овој член мора да биде склучено во писмена форма, а во спротивно нема правно дејство.
- (4) За настанување на законско заложно право и дејствата кои со тоа настануваат за трети лица, не е потребно впишување во Регистарот на воздухоплови.
- (5) Одредбите од ставовите (1), (2), (3) и (4) на овој член се применуваат и на воздухоплов во изградба.

Кога писмена форма не е потребна

Член 143

Одредбите од членот 142 став (3) на овој закон не се однесуваат на:

- 1) права на воздухоплов стекнати со наследување или со јавно наддавање и

2) пренос на правото на сопственост на воздухопловот на осигурувачот врз основа на одредбите за осигурување во воздушната пловидба.

ГЛАВА II

ПРАВО НА СОПСТВЕНОСТ НА ВОЗДУХОПЛОВ

Обем на правото на сопственост врз воздухоплов во изградба

Член 144

(1) Правото на сопственост врз воздухоплов во изградба ги опфаќа и стварите кои се вградени во воздухопловот во изградба.

(2) Ако во Регистарот на воздухоплови не е впишано нешто друго, правото на сопственост на воздухопловот во изградба ги опфаќа и стварите кои се наоѓаат во фабриките и работилниците, а не се вградени во воздухопловот, ако по својата изработка се наменети исклучиво за вградување во одреден воздухоплов или за негов припадок, или ако се на видлив начин обележани или издвоени за вградување во тој воздухоплов.

Припадок на воздухопловот

Член 145

(1) Припадок на воздухопловот се сите ствари кои се трајно наменети за воздухопловот, без оглед на тоа дали се инкорпорирани на воздухопловот или се привремено одвоени од него.

(2) Преносот на правото на сопственост на воздухопловот го опфаќа и припадокот.

(3) Преносот на правото на сопственост на воздухопловот не го опфаќа оној припадок за кој со согласност на сопственикот на воздухопловот во Регистарот на воздухоплови е впишано дека му припаѓа на друго лице.

Впишување во Регистарот на воздухоплови на договор за закуп на воздухоплов

Член 146

(1) Во Регистарот на воздухоплови се впишува и правото на привремено користење на воздухоплов врз основа на договор за закуп.

(2) По исклучок од ставот (1) на овој член, во Регистарот на воздухоплови не се впишува правото на привремено користење на воздухоплов врз основа на договор за закуп на воздухоплов со екипа.

(3) Ако сопственикот го пренесе со правно дело правото на сопственост на воздухопловот на друго лице, правото на закуп на воздухопловот не престанува, ако рокот на закупот не истекол и ако правото на закуп е впишано во Регистарот на воздухоплови.

Право на првенство на закупаецот

Член 147

Закупаецот чие право на закуп е впишано во Регистарот на воздухоплови, за времето додека трае закупот има право на првенствено купување.

Сосопственост

Член 148

- (1) Воздухоплов и воздухоплов во изградба може да биде во сосопственост, така што сосопствеништвото да е поделено на делови.
- (2) Ако меѓу сосопствениците поинаку не е договорено, сосопствеништвото се дели на еднакви идеални делови.
- (3) Секој сосопственик може, согласно со одредбите на овој закон, да го отуѓи или да го оптовари својот дел од воздухопловот.
- (4) Ако еден од сосопствениците го отуѓува својот дел на воздухопловот, останатите сосопственици имаат право на првенствено купување, ако тоа право е впишано во Регистарот на воздухоплови.

ГЛАВА III

ДОГОВОРНО ЗАЛОЖНО ПРАВО (ХИПОТЕКА) НА ВОЗДУХОПЛОВ

Поим на договорно заложно право (хипотека) на воздухоплов

Член 149

- (1) Договорно заложно право (хипотека) на воздухоплов е право врз основа на кое хипотекарниот доверител е овластен да се намири од продажната цена на воздухопловот остварена со продажба од надлежен орган, ако побарувањето обезбедено со хипотека не му биде намирено при пристигнувањето.
- (2) Во договорот за хипотека може да биде содржано и правото на хипотекарниот доверител во случај долгот да не биде исплатен, да го намири своето пристигнато ненамирено побарување со искористување на воздухопловот и овластувањето на хипотекарниот доверител ова право да го впише во Регистарот на воздухоплови како товар на воздухопловот на должникот, ако тоа е предвидено со договор.
- (3) Договорот за хипотека мора да биде склучен во писмена форма, во спротивно не произведува правно дејство.
- (4) Законското заложно право на воздухоплов има предимство во намирувањето пред хипотеката на воздухопловот.
- (5) Хипотеката на воздухоплов не се гасне во случај на промена на сопственикот над воздухопловот, освен ако со овој закон не е поинаку одредено.
- (6) Хипотека на воздухоплов се стекнува врз основа на договор или на судска одлука донесена во постапка за присилно обезбедување на побарување. Одредбите на посебниот закон кои ја уредуваат судската постапка за обезбедување на паричните побарувања ги одредуваат претпоставките под кои судот може да донесе одлука за засновање на хипотека врз воздухоплов.

Дејство на хипотеката на воздухоплов

Член 150

- (1) Хипотеката на воздухоплов се однесува и на припадокот на тој воздухоплов, освен ако во Регистарот на воздухоплови за припадокот е впишано право на сопственост на друго лице кое не е сопственик на воздухопловот.
- (2) Хипотеката на воздухоплов во корист на главнината на долгот, постои и за тригодишните договорени или законски камати пристигнати до покренувањето на постапка за присилно извршување, каматите пристигнати во текот на таа постапка, како и за трошоците за впишување на хипотеката, на парничната постапка и на постапката за присилно извршување.

(3) Хипотеката на воздухолов не се однесува на превознината, надоместот за посебни услуги со воздухоплов и закупнината, како и на наградата за извршеното трагање по воздухоплов или негово спасување, освен ако со договорот за хипотека поинаку не е предвидено.

Хипотека на надоместот од осигурување на воздухопловот

Член 151

(1) Ако поинаку не е договорено, хипотеката на воздухоплов се однесува и на надоместот кој од осигурувањето на воздухопловот му припаѓа на сопственикот на воздухопловот.

(2) Хипотеката на надоместот од осигурувањето престанува, ако осигурувачот му го исплатил надоместот на осигуреникот пред да биде известен од хипотекарниот доверител за засновањето на хипотеката.

(3) Ако осигурувачот бил известен за договорот за хипотека на воздухопловот, тој не смее надоместот од осигурувањето да му го исплати на осигуреникот без согласност на хипотекарниот доверител.

Намирување на побарувањето на хипотекарниот доверител пред пристигнувањето на побарувањето

Член 152

По исклучок од членот 149 став (1) на овој закон, кога воздухопловот ќе претрпи такви оштетувања или неговата состојба е таква што хипотеката не дава доволна гаранција за намирување на побарувањето, секој хипотекарен доверител може да бара намирување на своето побарување и пред тоа да пристигне, ако должникот за настанатата разлика не му понуди обезбедување на друг начин.

Дозвола за повлекување на воздухопловот од воздушниот сообраќај

Член 153

(1) Воздухопловот кој е оптоварен со хипотека, не може да биде трајно повлечен од воздушниот сообраќај без претходна писмена согласност на сите хипотекарни доверители чии права се впишани во Регистарот на воздухоплови.

(2) Ако сите хипотекарни доверители не ја дале согласноста од ставот (1) на овој член, хипотекарниот должник има право да бара од судот воздухопловот да биде продаден на јавна лицитација.

Надхипотека

Член 154

(1) На хипотеката на воздухоплов може со договор да се заснова надхипотека во корист на трето лице.

(2) Во случајот од ставот (1) на овој член хипотекарниот должник смее да му го исплати својот долг на хипотекарниот доверител, само ако надхипотекарниот доверител даде писмена согласност за тоа или ако износот кој хипотекарниот должник го долгува го положи кај судот.

(3) Ако хипотекарниот должник не постапи на начинот предвиден со ставот (2) на овој член, хипотеката ќе остане во сила во корист на побарувањето на надхипотекарниот доверител.

Хипотека на идеалниот дел на сосопственикот на воздухопловот

Член 155

За засновување на хипотека на идеалниот дел на сосопственикот на воздухопловот, потребна е согласност од сосопствениците кои имаат мнозинство на делови на воздухопловот.

Право на доверителот врз делот на сосопственикот

Член 156

(1) Ако со хипотека се оптоварени повеќе од половината од сосопственичките делови на воздухопловот, хипотекарниот доверител може да бара продажба на целиот воздухоплов, но намирувањето на неговото побарување може да се врши само од делот на продажната цена кој отпаѓа на деловите оптоварени со таа хипотека.

(2) Одредбата од ставот (1) на овој член се однесува и на трошоците на одржувањето.

Хипотека на воздухоплов во изградба

Член 157

Одредбите на овој закон за хипотека на воздухоплов соодветно се применуваат и за воздухоплов во изградба.

Престанок на хипотека

Член 158

Хипотеката на воздухопловот престанува со:

- 1) бришење на хипотеката од Регистарот на воздухоплови и
- 2) продажба на воздухопловот во стечајна постапка или постапка за присилно извршување.

Кога хипотеката не престанува да важи

Член 159

Хипотеката на воздухоплов и нејзиниот ред на првенство стекнат со впишувањето во Регистарот на воздухоплови, не престанува со бришењето на воздухопловот од Регистарот, ако бришењето е извршено затоа што воздухопловот станал трајно неупотреблив, исчезнал или од други причини е повлечен од употреба за воздушен сообраќај.

Заедничка хипотека

Член 160

(1) За истото побарување хипотеката може да се впише неразделено на два или повеќе воздухоплови или воздухоплови во изградба, или на две или повеќе хипотеки (заедничка хипотека).

(2) Во случајот од ставот (1) на овој член хипотекарниот доверител е овластен да бара намирување на целото побарување од секој поединечен воздухоплов оптоварен со хипотеката.

Предбелешка на хипотека на воздухоплов

Член 161

(1) Хипотеката која е впишана во странски регистар на воздухоплови на воздухоплов кој дополнително ќе се стекне со државна припадност на Република Македонија и која е наведена во исправата за бришење на воздухопловот од странскиот регистар, ќе се впише во македонскиот регистар на воздухоплови како предбелешка на хипотека, со тоа ќе и се признае ред на првенство според часот кој бил решавачки за утврдување на нејзиниот ред на првенство во странскиот регистар.

(2) Хипотекарниот доверител од ставот (1) на овој член должен е да ја оправда предбелешката во рок од 60 дена од приемот на известувањето за впишување на предбелешката во Регистарот на воздухоплови.

ГЛАВА IV

ЗАКОНСКО ЗАЛОЖНО ПРАВО НА ВОЗДУХОПЛОВ

Побарувања за кои постои законско заложно право на воздухоплов

Член 162

Законско заложно право на воздухоплов постои за:

- 1) судските трошоци и трошоците на извршителите сторени во заеднички интерес на сите доверители во текот на постапката за извршување или обезбедување заради чување на воздухопловот или заради спроведување на присилна продажба;
- 2) побарувањата кои се однесуваат на плаќањето на трошоците кои се должат за трагање по воздухопловот или негово спасување;
- 3) побарувања кои се однесуваат на вонредни трошоци кои се нужни за зачувување на воздухопловот и
- 4) трошоците кои е потребно да се платат на аеродромските служби во врска со извршени аеродромски услуги, согласно со одредбите на законот со кој се уредува воздухопловството.

Дејство на законското заложно право

Член 163

(1) Законското заложно право на воздухопловот се однесува и на припадокот на воздухопловот, превознината и на надоместот за специјализираната услуга која ја долгува патникот, начателот на превозот или начателот на специјализираната услуга.

(2) Законското заложно право на воздухопловот се однесува и на надоместот кој од осигурувањето на воздухопловот му припаѓа на сопственикот на воздухопловот.

(3) Законското заложно право на воздухопловот во корист на главнината на долгот, се однесува и на каматите пристигнати три години пред почетокот на постапката за присилно извршување и на каматите кои пристигнале во текот на таа постапка.

Право на првенство

Член 164

Побарувањата обезбедени со законско заложно право имаат првенство во намирувањето во однос на сите други права.

Првенство во намирувањето на побарувањата кои се обезбедени со законско заложно право

Член 165

- (1) Побарувањата кои се обезбедени со законско заложно право се намируваат по редоследот по кој се наведени во членот 162 став (1) на овој закон.
- (2) Кај побарувањата кои во членот 162 став (1) од овој закон се наведени во иста точка, подоцна настанатото побарување има предимство пред порано настанатото, а во случај на сомневање се смета дека побарувањата настанале истовремено, додека не се докаже спротивното.
- (3) Ако побарувањата од членот 162 став (1) на овој закон кои се наведени во иста точка настанале истовремено, а не можат да се намират во потполност, ќе се намират сразмерно.
- (4) Побарувањата обезбедени со законско заложно право од последното патување имаат предимство пред таквите побарувања од поранешното патување.

Редослед на намирување на побарувањата за надомест на штета

Член 166

- (1) Во случај на присилна продажба на воздухопловот, побарувањата за надомест на штета поради смрт, оштетување на здравјето или повреда на лица на земјата се намируваат, по правило, по побарувањата од членот 162 став (1) на овој закон.
- (2) Ако во случајот од ставот (1) на овој член воздухопловот е оптоварен со хипотека заради обезбедување на некое побарување, барањето за надомест на штета ќе се намира пред барањата на хипотекарните доверители, но најмногу до 20% од продажната цена.
- (3) Одредбите од ставовите (1) и (2) на овој член ќе се применуваат ако одговорноста за тие штети е осигурена на износ кој е понизок од вредноста на таков нов воздухоплов.

Престанок на законското заложно право

Член 167

- (1) Законското заложно право на воздухопловот престанува со:
  - 1) престанок на побарувањето обезбедено со законско заложно право;
  - 2) истекување на рокот од три месеца од денот на настанувањето на побарувањето;
  - 3) присилна продажба на воздухопловот во извршна или во стечајна постапка и
  - 4) доброволна продажба, под услов:
    - преносот на правото на сопственост на воздухопловот да бил впишан во Регистарот на воздухоплови и тоа впишување да било објавено во "Службен весник на Република Македонија" на начин на кој се објавува впишувањето во трговскиот регистар, а исто така да било објавено и на огласната табла на првостепениот суд на чие подрачје се води Регистарот на воздухоплови на Република Македонија во кој воздухопловот е впишан и
    - доверителот кој има законско заложно право во рок од 60 дена од денот на објавувањето на огласот за впишувањето на преносот, но пред истекот на рокот од три месеца од денот на настанувањето на побарувањето, да не поведе судска постапка за намирување на своето побарување.
- (2) Рокот од ставот (1) точка 2 на овој член за законското заложно право за обезбедување на побарувањата кои се однесуваат на плаќањето на трошоците кои се должат за трагање по воздухопловот или негово спасување и за побарувањата кои се однесуваат на вонредни трошоци кои се нужни за

зачувување на воздухопловот се засметува од денот кога биле сторени тие дејствија.

Кога не престанува законското заложно право

Член 168

Законското заложно право за побарувањата од членот 167 став (1) точки 2 и 3 не престанува по истекот на рокот од три месеца, ако пред истекот на тој рок:

- 1) побарувањето се забележи во Регистарот на воздухоплови во кој воздухопловот е впишан;
- 2) странките се спогодат за висината на побарувањето и
- 3) пред судот се поведе постапка за признавање на тоа побарување, во кој случај судот утврдува дали постојат оправдани причини за прекин или одлагање на рокот.

Прекин на рокот од три месеца

Член 169

(1) Рокот од три месеца од членот 167 став (1) точка 2 на овој закон се прекинува со поднесување на тужба за остварување на побарувањето, под услов воздухопловот согласно со одредбите на оваа глава од овој закон да се приземји или во Регистарот на воздухоплови да се впише забелешка за поднесената тужба.

(2) Кога пресудата врз основа на поднесената тужба која била предмет на забелешката од ставот 1 на овој член ќе стане извршна, законското заложно право престанува во рок од 60 дена од извршноста на пресудата ако доверителот во тој рок не побара присилна продажба или запирање на воздухопловот, односно не го впише законското заложно право во Регистарот на воздухоплови.

(3) Доверителот има право во рокот од ставот (2) на овој член да бара од судот побарувањето од ова законско заложно право да го впише како хипотека со ред на првенство според часот кога забелешката на тужбата за остварување на законското заложно право е впишана во Регистарот на воздухоплови.

Пренос на побарувањата

Член 170

(1) Со престанувањето на законското заложно право не престанува побарувањето кое било обезбедено со тоа право.

(2) Со отстапувањето на побарувањето обезбедено со законско заложно право се пренесува и законското заложно право.

Противправно одземање на воздухопловот

Член 171

Одредбите на овој закон за законското заложно право на воздухоплов се применуваат и кога воздухопловот го искористува лице кое не е сопственик на воздухопловот, освен ако воздухопловот на сопственикот му бил одземен со противправно дејствие, а заложниот доверител знаел или морал да знае дека воздухопловот го искористува лице кое воздухопловот го одземало со противправно дејствие.

ЧЕТВРТИ ДЕЛ

ПОСТАПКА ЗА ИЗВРШУВАЊЕ И ОБЕЗБЕДУВАЊЕ НА ВОЗДУХОПЛОВ

Кога може да се дозволи присилно извршување и обезбедување на воздухоплов

Член 172

(1) Присилно извршување на судска одлука или на друга одлука на која е изедначена со судска одлука која гласи на исполнување на обврска и обезбедување на побарување на воздухоплов може да се спроведува само ако воздухопловот се наоѓа на територијата на Република Македонија.

(2) Присилно извршување и обезбедување можат да се дозволат и на воздухоплов кој не се наоѓа на територијата на Република Македонија, ако е впишан во Регистарот на воздухоплови на Република Македонија.

Изземање од присилно извршување и обезбедување

Член 173

(1) Предмет на присилно извршување или обезбедување не можат да бидат:

1) воените, царинските и полициските воздухоплови, како и воздухопловите за здравствена намена и противпожарни воздухоплови и

2) странски воздухоплов кој во согласност со важечките прописи прелетува преку територијата на Република Македонија или слетал на аеродром на територијата на Република Македонија поради виша сила или поради причини на безбедноста во воздушниот сообраќај (воздухоплов во нужда) додека трае вишата сила или причините на безбедноста на сообраќајот, како и кога ќе слета по наредба на надлежниот орган.

(2) Воздухопловот од ставот (1) точка 2 на овој член може да биде предмет на присилно извршување или обезбедување ако постапката се води заради извршување или обезбедување на побарување кое настанало за време на прелетот или задржувањето на воздухопловот на територијата на Република Македонија.

Воздухоплов кој е нужен за вршење на трговска дејност

Член 174

(1) Воздухопловот што е во сопственост на должникот кој извршува трговска дејност, не може да биде предмет на присилно извршување, ако е неопходен за вршењето на воздухопловната дејност на должникот.

(2) Воздухопловот од ставот (1) на овој член не е изземен од присилно извршување, ако должникот кој е сопственик на воздухопловот го стекнал воздухопловот од доверителот или неговиот правен претходник, кој со покренувањето на присилното извршување бара наплата на своето побарување во врска со тоа стекнување.

(3) Воздухопловот од ставот (1) на овој член не е изземен од присилно извршување, кога присилното извршување се спроведува заради остварување на побарување кое е обезбедено со хипотека или законско заложно право на воздухопловот.

(4) Воздухопловот од ставот (1) на овој член не е изземен од присилно извршување и тогаш кога присилното извршување се спроведува заради намирување на едно од следниве побарувања:

1) заради штета настаната на земја поради смрт, оштетување на здравјето или повреда на лица, а која воздухопловот ја причинил во лет на кој се спроведува

присилното извршување или која ја претрпеле лицата на воздухопловот при искористувањето на тој воздухоплов;

- 2) заради трагање и спасување, давање помош или чување на воздухопловот;
- 3) од договор за превоз или друг договор за искористување на воздухопловот кој е предмет на присилното извршување и
- 4) од снабдување, поправка и опремување на воздухопловот кој е предмет на извршувањето.

Привремена мерка на запирање и чување на воздухоплов

Член 175

(1) Привремена мерка на запирање и чување на воздухоплов не може да се дозволи во текот на извршувањето на линиски воздушен сообраќај, ниту во текот на извршувањето на превоз во повремениот воздушен сообраќај, ако воздухопловот е непосредно пред полетување или го продолжува веќе започнатиот превоз.

(2) По исклучок од ставот (1) на овој член, запирање и чување на воздухоплов може да се дозволи ако постапката се спроведува заради остварување на побарување настанато во врска со воздухопловот.

(3) Одредбите на овој член ќе се применат и на странски воздухоплов под услов на заемност.

Ослободување од запирање и чување на воздухоплов

Член 176

(1) Ако привремената мерка се одредува заради обезбедување на парично побарување, воздухопловот ќе се ослободи од запирање или чување ако биде дадено обезбедување во висина на износот на побарувањето за кое се бара запирањето, под услов со тоа обезбедување да може да се располага и да е преносливо.

(2) Ако се работи за побарувања за кои противникот на обезбедувањето може да ја ограничи својата одговорност, висината на обезбедувањето од ставот (1) на овој член не мора да биде поголема од износот на ограничениот одговорност.

(3) Кога еден од судовите во Република Македонија врз основа на одредбата од ставот (1) на овој член ќе го ослободи воздухопловот од запирање, ниту еден друг домашен суд не може да дозволи запирање на тој или на кој било друг воздухоплов за истото побарување и за истиот предлагач на обезбедувањето, под услов со даденото обезбедување и понатаму да може да се располага и да е преносливо во корист на предлагачот на обезбедувањето.

Надлежност за извршување на воздухоплов и на ствари во воздухопловот

Член 177

(1) Присилното извршување на воздухоплов го спроведува лицето кое врши јавни овластувања одредено со посебен закон со кој се определуваат правилата според кои се спроведува присилното извршување на судски одлуки (извршител), на чие подрачје се наоѓа воздухопловот кој е предмет на извршувањето.

(2) Присилното извршување на ствари кои заради превоз се наоѓаат во воздухопловот, го спроведува лицето кое врши јавни овластувања одредено со посебен закон со кој се определуваат правилата според кои се спроведува присилното извршување на судски одлуки (извршител), на чие подрачје се наоѓа воздухопловот на кој се спроведува извршувањето во времето на поднесувањето на барањето за присилно извршување.

(3) Присилното извршување на странски воздухоплов кој не е впишан во Регистарот на воздухоплови го спроведува лицето кое врши јавни овластувања одредено со посебен закон со кој се определуваат правилата според кои се спроведува присилното извршување на судски одлуки (извршител), на чие подрачје се наоѓа воздухопловот кој е предмет на извршувањето во времето на поднесувањето на барањето за присилно извршување.

(4) Ако во овој закон нема посебни одредби, на присилното извршување на воздухоплов се применуваат одредбите на посебниот закон со кој се определуваат правилата според кои се спроведува присилното извршување на судски одлуки кои гласат на исполнување на обврска.

Надлежност за обезбедување на воздухоплов и на ствари во воздухопловот

Член 178

(1) За предлогот за обезбедување на воздухоплов решава и обезбедувањето го спроведува судот на чие подрачје се води Регистарот на воздухоплови во кој воздухопловот е впишан.

(2) За предлогот за обезбедување на ствари кои заради превоз се наоѓаат во воздухоплов на кој се спроведува обезбедување, исклучиво е надлежен судот кој го спроведува обезбедувањето на воздухопловот.

(3) Ако во овој закон нема посебни одредби, на обезбедувањето на воздухоплов или на ствари кои заради превоз се наоѓаат во воздухопловот на кој се спроведува обезбедување, се применуваат одредбите на законот кој ги определува правилата според кои судот постапува заради обезбедување на побарувањата.

ПЕТТИ ДЕЛ

СУДИР НА ЗАКОНИТЕ

Примена на одредбите на овој закон на односите кои настануваат во меѓународниот воздушен промет

Член 179

Одредбите на овој закон за договорите за превоз на патници, багаж, ствари, поштенски пратки и за извршување на специјализирана услуга со воздухоплов се применуваат и на односите кои настануваат во меѓународниот воздушен сообраќај, ако со меѓународен договор поинаку не е одредено.

Исклучување на возвраќање

Член 180

Ако според одредбите на овој закон треба да се примени право на друга држава, не се применуваат правилата на тоа право за решавање на судирот на законите.

Исклучување на примената на овој закон и задолжителна примена на овој закон

Член 181

(1) Одредбите на овој закон за договорите за превоз со воздухоплов, не се применуваат ако странките склучиле писмен договор за примена на право на странска држава.

(2) Независно од одредбата од ставот (1) на овој член и на одредбите на овој или на друг закон со кои се уредува судирот на законите на подрачјето на договорите, одредбите на овој закон за договорите за искористување на воздухоплови задолжително се применуваат, ако:

1) обете договорни страни - нарачателот на превозот и превозникот - се физички лица со живеалиште во Република Македонија или правни лица со регистрирано седиште во Република Македонија, а аеродромот на поаѓањето или на определувањето се наоѓа во Република Македонија;

2) со примена на правото на странска држава би се повредиле задолжителните одредби на овој закон, кои со спогодба на странките не можат да се исклучат или менуваат, а аеродромот на поаѓањето или на определувањето се наоѓа во Република Македонија и

3) патникот со примена на правото на странската држава би бил ставен во понеповолна положба одошто со примената на одредбите на овој закон.

(3) Договорот склучен спротивно на одредбите од ставот (2) на овој член нема правно дејство.

Примена на правото кое е во најблиска врска

Член 182

(1) Ако правото чија примена договорните страни ја договориле не може да се примени на целиот договор, или на некој од односите кои произлегуваат од договорот, или ако страните не го одредиле изречно правото кое ќе се применува, а нивната намера за примена на одредено право не може недвосмислено да се утврди ни од околностите на случајот, на договорот или на договорниот однос се применува правото кое е во најблиска врска со него.

(2) На споредните права и споредните обврски, како што се начинот на прием и предавање на стварите или начинот на плаќање на превозницата и слично, како најблиско се применува правото на местото каде што тие дејствија се извршени, односно каде што требало да бидат извршени.

Одредување на меродавното право за договорот за осигурување во воздушниот сообраќај

Член 183

(1) На договорот за осигурување во воздушниот сообраќај и за односите кои од него произлегуваат се применува правото на седиштето на осигурувачот под услов:

1) странките изречно да не одредиле право меродавно за договорот, а од околностите на случајот не може да се утврди ниту нивната намера за примена на одредено право и

2) правото чија примена странките ја договориле да не може да се примени на дел од договорот за осигурување во воздушниот сообраќај или на некој однос од тој договор, или само на тој дел од договорот, односно на правниот однос од тој договор.

(2) По исклучок од одредбата од ставот (1) на овој член, на односите од договорот за осигурување во воздушниот сообраќај се применува правото на Република Македонија, ако сите заинтересирани лица во тој договор се државјани на Република Македонија со живеалиште во Република Македонија или се правни лица со припадност на Република Македонија со седиште во Република Македонија, а се работи за осигурени предмети кои се изложени на покриени ризици исклучиво на територијата на Република Македонија.

Одредување на меродавното право за формата на договорот

Член 184

Договорот и секое друго правно дејствие извршено во исполнување на договорот се полноважни во поглед на формата ако е склучен, односно извршен во формата која е пропишана со правото на местото на државата во која е склучен договорот, односно извршено дејствието, или со правото според кое се оценуваат главните права и главните обврски од тој договор.

Одредување на меродавното право за стварните права на воздухоплов

Член 185

Во поглед на правото на сопственост и другите стварни права на воздухопловот се применува правото на државата во која воздухопловот е регистриран.

Одредување на меродавното право за одговорноста за штета која воздухопловот во лет ќе ја причини на земјата

Член 186

На одговорноста за штетата од членот 107 на овој закон се применува правото на државата на чија територија е нанесена штетата.

Примена на други правила за одредување на меродавното право

Член 187

Ако во овој закон нема одредба за правото кое е меродавно за некој однос, соодветно се применуваат општите прописи кои го уредуваат меѓународното приватно право и начелата на правниот поредок на Република Македонија.

Исклучување на примената на странско право

Член 188

(1) Одредбите на правото на странска држава не се применуваат доколку последиците од нивната примена би биле спротивни на јавниот поредок на Република Македонија.

(2) Странското право кое би било меродавно според одредбите на овој закон, не се применува ако меродавноста е постигната заради заобиколување на одредбите на правото на Република Македонија.

ШЕСТИ ДЕЛ

ИНСПЕКЦИСКИ НАДЗОР

Инспекциски надзор

Член 189

(1) Агенцијата за цивилно воздухопловство врши инспекциски надзор над спроведувањето на обврската на превозникот или договорниот превозник за:

1) обезбедување надомест на штета и помош на патниците во случај на откажување на летот, одбивање на влез на патникот во воздухопловот и во случај на долго одложување на летот, на начинот предвиден со одредбите на Регулативата (ЕЗ) 261/2004;

2) склучување на договор за осигурување од одговорност за штета причинета на патниците, багажот, стварите и спрема трети лица, согласно со законот со кој се

уредува задолжителното осигурување во сообраќајот и со Регулативата (ЕЗ) 785/2004 и

3) информирање на патниците за идентитетот на вистинскиот превозник, согласно со Регулативата (ЕЗ) 2111/2005 за востановување на листа на воздухопловни превозници на Заедницата за кои е изречена забрана за вршење сообраќај во рамките на Заедницата и за информирање на патниците во воздушниот сообраќај за идентитетот на воздухопловниот превозник кој ќе го изврши превозот.

(2) Инспекцискиот надзор од ставот (1) на овој член се спроведува согласно со одредбите на Законот за воздухопловството.

СЕДМИ ДЕЛ

ПРЕКРШОЧНИ ОДРЕДБИ

Прекршочни одредби

Член 190

(1) Глоба во износ од 3.000 до 5.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правното лице кое е:

1) превозник, а не обезбедило надомест на штета и помош на патниците во случај на откажување на летот, одбивање на влез на патникот во воздухопловот и во случај на долго одложување на летот, на начинот предвиден со одредбите на Регулативата (ЕЗ) 261/2004;

2) превозник, а не склучило договор за осигурување од одговорност за штета причинета на патниците, багажот, стварите и спрема трети лица, согласно со законот со кој се уредува задолжителното осигурување во сообраќајот и со Регулативата (ЕЗ) 785/2004 и

3) договорен превозник, а не ги информирало патниците за идентитетот на вистинскиот превозник, согласно со Регулативата (ЕЗ) 2111/2005 за востановување на листа на воздухопловни превозници на Заедницата за кои е изречена забрана за вршење сообраќај во рамките на Заедницата и за информирање на патниците во воздушниот сообраќај за идентитетот на воздухопловниот превозник кој ќе го изврши превозот.

(2) За прекршокот од ставот (1) на овој член ќе се казни и одговорното лице во правното лице со парична казна во износ од 1.000 до 2.000 евра во денарска противвредност.

Посредување

Член 191

(1) За прекршоците од членот 190 на овој закон надлежниот инспектор на сторителот на прекршокот може да му предложи посредување и постигнување на согласност со која сторителот на прекршокот треба да ја плати глобата, другите давачки и да ги отстрани последиците од прекршокот.

(2) Инспекторот од ставот (1) на овој член составува записник за прекршокот во кој се констатира согласноста на двете странки за покренување на постапка за посредување на кои се потпишува и сторителот на прекршокот.

(3) Постапката за посредување се покренува со доставување на записникот од ставот (2) на овој член до Комисијата за посредување, кој инспекторот е должен да го достави во рок од три дена од денот на составувањето и потпишувањето.

(4) Постапката за посредување се води пред Комисија за посредување формирана од Директорот на Агенцијата за цивилно воздухопловство.

(5) Комисијата е составена од три члена од кои еден ја врши функцијата на претседател.

Членовите на Комисијата се избираат од редот на вработените во Агенцијата, од кои еден е дипломиран правник.

(6) Претседателот на Комисијата е должен постапката да ја започне во рок од 24 часа од денот на доставувањето на записникот.

(7) Комисијата работи на седница на која задолжително присуствуваат претставници на сторителот на прекршокот и воздухопловниот инспектор.

(8) За постигнатата согласност во постапката за посредување се склучува спогодба со сторителот на прекршокот.

(9) Во спогодбата од ставот 8 на овој член се утврдуваат обврските на сторителот на прекршокот, а особено:

- висината и начинот на плаќање на глобата,
- висината и начинот на плаќање на другите давачки и трошоци и
- евентуалните мерки кои треба да ги преземе сторителот за отстранување на последиците од прекршокот.

(10) Во случаите во кои е постигната согласност во постапката за последување, глобата за сторителот на сторениот прекршок може да му биде намалена за најмалку една половина од максимум пропишаната глоба за прекршокот.

(11) Директорот на Агенцијата за цивилно воздухопловство донесува деловник и трошковник за работа на Комисијата.

(12) Членовите на Комисијата за посредување за својата работа имаат право на награда која треба да биде разумна и соодветна на значењето, обемот и сложеноста на прекршоците.

(13) Висината и видот на трошоците утврдени во трошковникот од ставот (11) на овој член се определуваат во зависност од реалните трошоци што ги има органот потребни за обезбедување на работата на Комисијата за посредување.

(14) Комисијата за посредување е должна да води евиденција за поведените постапки за посредување и за нивниот исход.

(15) Спогодбата од ставот (8) на овој член има сила на извршна исправа.

(16) Ако постапката за посредување не успее, се поднесува барање за поведување на прекршочна постапка пред надлежниот суд.

ОСМИ ДЕЛ

ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Примена на овој закон

Член 192

На односите кои настанале пред влегувањето во сила на овој закон се применуваат прописите кои биле на сила во времето на настанувањето на тие односи.

Престанок на важење на другите прописи

Член 193

Со денот на примената на овој закон престанува да се применува Законот за облигационите и основните материјално-правни односи во воздушната пловидба ("Службен лист на СФРЈ" број 22/77 и 12/85).

Прописи на Европската унија

Член 194

Во рок од шест месеца од денот на влегувањето во сила на овој закон, Секретаријатот за европски прашања при Владата на Република Македонија ќе ги преведе и ќе ги објави во "Службен весник на Република Македонија" прописите на Европската унија на кои се упатува во овој закон.

Влегување во сила на овој закон

Член 195

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија", а ќе се применува по истекот на шест месеца од неговото влегување во сила.